

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 438-1910)

Originalt emne

Jernbanevæsen

Jernbanevæsen/Aarhus Randers elektriske Jernbane (Projekt)

Indholdsfortegnelse

- 1) [Byrådsmødet den 17. november 1910](#)
- 2) [Byrådsmødet den 23. marts 1911](#)
- 3) [Byrådsmødet den 28. marts 1911](#)
- 4) [Byrådsmødet den 28. marts 1911](#)
- 5) [Byrådsmødet den 30. marts 1911](#)

Uddrag fra byrådsmødet den 17. november 1910 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 438-1910)

Meddelelse fra Formanden angaaende den elektriske Bane mellem Aarhus og Randers.

Formanden erindrede om, at Sagen sidst var blevet behandlet i Byraadet i Oktober 1909, og at Byaadet da havde vedtaget at garantere for 1 Million Kr. paa Betingelse af, at Banen blev ført Vest om Riis Skov over Byens nordvestlige Jorder til Mølleengen. Da man var klar over, at denne Fordring vilde medføre en betydelig Merudgift ved Anlægget, vedtog Byraadet samtidig at bemyndige de Medlemmer, der skulde optræde paa Byens Vegne, til at gaa til en Garanti paa 1 1/4 Million Kr., hvis det skulde vise sig nødvendigt. Ved Forhandlinger mellem de interesserede Kommuner viste det sig imidlertid snart, at Aarhus ikke kunde slippe med mindre end 1 1/4 Million, hvis Sagen ikke straks skulde strande, idet

der alligevel kom til at mangle Garanti for 150000 Kr., som man i Øjeblikket ikke saa Udvej til at fremskaffe. Omtrent samtidig blev der indgivet Andragender til de to Amtsraad om Tilskud. Den 27. Oktober vedtog Randers Amtsraad at tegne sig for 200000 Kr. paa Betingelse af, at Anlægskapitalen var sikret, og at der var Sikkerhed for, at den til Banen nødvendige Elektricitet kunde skaffes for 7 Øre pr. Kilowatttime. Aarhus Amtsraad nægtede derimod bestemt i dets Møde i November Maaned at træffe nogen Afgørelse, før det havde hørt Ingeniørforeningens Mening om Anlægget og Banens Rentabilitet. Banens Forretningsudvalg vedtog imidlertid, at det i hvert Fald ikke foreløbig vilde henvende sig til Ingeniørforeningen, idet det allerede havde henvendt sig til Etatsraad Kier og Ingeniør Bruun om Assistance og derfor ansaa det for unødigt, ja uheldigt at henvende sig til andre Autoriteter. Desuden ventede Taleren for sit Vedkommende et bestemt Afslag fra Ingeniørforeningen, navnlig for Rentabilitetens Vedkommende, da det maatte siges at ligge udenfor Foreningens Omraade at paatage sig Ansaret i saadanne Tilfælde. Forretningsudvalget vedtog derefter at gaa til Ministeriet for offentlige Arbejder med Forespørgsel om, paa hvilke Vilkaar Koncession kunde forventes. Den daværende Minister for offentlige Arbejder var gunstig stemt for Planen, men afløstes snart efter af Minister Weimann, der viste sig at være ret ugunstig stemt. I det hele taget syntes det, som om man fra de københavnske Baners Side, endog gennem Ministeriet, modarbejdede Sagen. Først den 30. April 1910 fik Forretningsudvalget et Slags Svar, der dog kun bestod i en Meddelelse om, at Ministeriet ikke kunde svare, før det havde faaet yderligere Oplysninger, navnlig om Elektricitetsværket og Banens Endestationer. Da Spørgsmaalet om Elektricitetsværket var langt tilbage, kunde man for denne Dels Vedkommende kun indsende de tilstedeværende Udtalelser fra Professor Rung, der var traadt i Stedet for Ingeniør Bruun, men med Hensyn til Endestationerne henvendte Udvalget sig til de i Randers og Aarhus nedsatte Byraadsudvalg, og der skete for Randers Vedkommende en meget betydelig Ændring, der medførte, at Stationen fik en særdeles central Beliggenhed. For Aarhus Vedkommende skete der ikke nogen væsentlig Forandring, men Linien blev omlagt noget ved Christiansbjerg, saaledes at Terrænforholdene blev noget heldigere. Derefter gik Sagen atter til Ministeriet, og ved Forhandling med den nuværende Trafikminister, der i det hele stillede sig meget velvillig, opnaaedes der helt gode Resultater. Sædvanligvis fik Privatbaner ikke Ret til at transportere Gods mellem Endestationerne, men da denne var den første elektriske Bane, fik Udvalget Løfte om, at alt Gods med Undtagelse af egentlig Vognladningsgoods, som man i øvrigt helst vilde være fri

for, maatte forsendes mellem de to Endestationer. Sagen havde under dens Behandling i Ministeriet været sendt til Erklæring af Statens tekniske Tilsyn med Privatbaner og til Generaldirektøren, og af disse Autoriteters Udtalelse fremgik det, dels at de forskellige Poster var ansat passende, nogle endog højt, og at man hvad Rentabiliteten angik i Hovedtrækkene kunde slutte sig til Etatsraad Kiers Beregninger, dog mente man, at Tallene for Persontrafikken ligesom ogsaa for den gennemgaaende Trafik mellem Aarhus og Randers syntes højt ansat. Dertil maatte imidlertid bemærkes, at Endestationen i Randers senere var kommet til at ligge overordentlig centralt, og at det for Aarhus Vedkommende dog ikke kunde siges, at Stationen ikke kom til at ligge centralt. Efter at Forretningsudvalget havde faaet disse Oplysninger samt Udkast til Eneretsbevilling, henvendte det sig atter til Aarhus Amdsraad, der nu bevilgede et Tilskud paa 75000 Kr. og erklærede sig villigt til at sanktionere Sognekommunernes Garanti, mod at Beboerne ved en Afstemning gav deres Tilslutning. Disse Afstemninger var nu foretaget, og alle Sogne i Aarhus Amt havde givet deres Tilslutning. I Randers Amt havde der derimod vist sig nogen Vanskelighed, idet 3 Sogne af egen Drift havde foretaget Sogneafstemning, og 2 af disse Sogne nemlig Todbjerg-Mejlby og Ødum-Hadbjerg havde været imod. For det førstnævnte Sogns Vedkommende kunde man kun glæde sig over Afstemningen, da det derved blev muligt helt at forbi gaa dette Sogn, hvilket vilde være langt det heldigste, men for Ødum-Hadbjergs Vedkommende stillede Sagen sig anderledes, idet dette Sogn havde tegnet sig for en Garanti af 200000 Kr., hvis det fik 2 Stationer i Sognet, og 125000 Kr, hvis det kun fik 1 Station. Forretningsudvalget havde dog ment at maatte fastholde Fordringen om den mindre Garanti med 1 Station, da det ansaa den for det bedste. - Sagen laa nu saaledes for Byraadet, at der, efter at den ny Linie var vedtaget, manglede ca 40000 Kr. af Anlægskapitalen. Det var muligt, at private Folk i Ødum-Hadbjerg vilde samle dette Beløb, men der var den Svaghed ved en saadan Garanti, at den ikke let lod sig bringe ind under samme Former som Kommunernes. Desuden viste man heller ikke, om det vilde lykkes at samle denne private Garanti, saa hvis de 40000 Kr. ikke kunde faaes ad anden Vej, var det Talerens Forslag, at Byraadet bemyndigede dets Repræsentanter til at forhøje Aarhus Garanti med dette Beløb, og antagelig vilde Byraadet allerede i dette Møde give denne Bemyndigelse. Den største Vanskelighed for Øjeblikket var dog, at Ødum-Hadbjerg nu nægtede den Garanti paa 125000 Kr., som den var indgaaet paa og retslig forpligtig til at vedstaa. Forretningsudvalget havde imidlertid vedtaget at gøre Fordringen om denne Garanti gældende, men Søgsmålet kunde jo trække længe ud, og for ikke at faa hele

Sagen til at falde kunde der være Tale om at gaa til Ministeriet med Andragende om Koncession mod at foreløbig Undergaranti af disse 125000 Kr. blev ydet. Dette Spørgsmaal skulde Taleren dog ikke udtale sig videre om i Øjeblikket. - Ministeriet havde stillet den Betingelse for Koncessionens Meddelelse, at Elektricitetsværket skulde være sikret og Vilkaarene for Leveringen af Strøm til Banen i Orden. Oprindeligt var Værket kun tænkt anlagt paa Basis af Levering af Strøm til Byen, Banen og Aarhus og Randers Opland, men senere havde der rejst sig en Bevægelse i Odder Opland for at komme med, og Planen var i den Henseende saa vidt fremme, at Professor Rung havde udarbejdet Prospekt for et nyt Værk her i Aarhus i Forbindelse med Byens Værk. Det hele skulde altsaa ordnes som en Art Andelsforetagende, saaledes at det samlede Værk skulde levere Strøm til Byen, Banen og Omegnen til Fabrikspris. Professor Rung regnede med en Pris af 6 ½ Øre pr. Kilowatttime, men antagelig vilde der komme Indstilling fra Udvalget for Belysningsvæsenet om, hvorledes Kommunen kunde stille sig i denne Sag. Der var ingen Tvivl om, at alle Kommunerne Syd for Byen vilde garantere for en til deres Forbrug svarende Del af Anlægskapitalen. Hele Ordningen vilde dog tage nogen Tid, saa det var næppe tænkeligt, at Sagen blev sikret bindende paa alle Punkter fra Nytaar, men Trafikministeren havde da ogsaa lovet at tage lempeligt paa dette Punkt og nøjes med en foreløbig Udtalelse fra Aarhus Byraad om, at Sagen var i Orden, saaledes at Koncessionen kunde faas inden 1. Januar. Taleren viste vel, at der var Stemning for at gaa den Vej, at Aarhus byggede et nyt Værk og solgte Strøm til Oplandet; men om Sagen lod sig ordne ad den Vej var noget andet. Landboerne havde nemlig en ren Tyrketro paa alt Andelsvæsen og vilde sikkert tro, at de ved denne Ordning vilde have solgt sig til for Tid og Evighed at være ude af Raadighed over Prisen for Elektriciteten. Andelsvejen vilde derfor næppe være nogen helt forkastelig Ordning, men tvært imod medføre betydelige Fordele. - I det hele taget var der opstaaet megen Uro om hele denne Sag, hvad vel navnlig skyldtes den radikale Ministers afvisende Stilling, men Taleren vilde dog bede Medlemmerne se roligt paa Sagen, da han var overbevist om, at man med Hensyn til Banen var paa den rette Side. Man havde bestemte Udtalelser fra Etatsraad Kier og Professor Rung, og disse var prøvet af Statens Tilsyn med de private Baner, Kontorchef Raben, der var en meget nøgtern Mand. Elektricitetskommissionen havde tilmed udtalt, at der intet var til Hinder for, at Eneretsbevillingen blev givet. Der var blevet skrevet en Del mod Banen af en Docent Christensen, der imidlertid havde vist sig ikke at være Docent, og af Ingeniør Faber Madsen, som tidligere havde udtalt sig meget stærkt til Fordel for Sagen, og endelig var

der forsøgt en meget stærk Agitation paa Landet imod Sagen, og denne Agitation havde givet en Del Betænkeligheder med Hensyn til Rentabiliteten. Etatsraad Kiers første Beregning gik ud paa, at der vilde fremkomme et Overskud paa 4 1/4 %, men efter at der havde rejst sig nogen Betænkelighed mod denne Beregning, gik Kier saa med til at drage Grænsen for Banens Opland noget snævrere, hvorved Overskudet gik ned til 3 %, altsaa det samme som gode Privatbaner begyndte med. Naturligvis var en saa stor Sag forbundet med Risiko, som for Aarhus dog ikke var forholdsvis nær saa stor som for Landkommunerne, men paa den anden Side vilde Aarhus ogsaa faa en god Aare gennem et godt Opland, foruden at man kunde regne med at faa Elektricitetsværket liggende her i Aarhus. Sidste Efteraar havde Taleren fraraadet at gøre det til en Betingelse, at Værket skulde ligge i Aarhus, men Forholdene havde nu udviklet sig saaledes, at Værket sikkert kom her. Tilmed blev det ikke saa lidt større end fra først beregnet. Efter Professor Rungs Beregning vilde dets Anlægssum udgøre 3 1/2 Million Kr. Desuden vilde Aarhus, hvis Planen blev udført som et Andelsforetagende, være sikret for lange Tider mod at skulle anvende Penge til Udvidelse af Elektricitetsværket. Derved opnaaede man den store Fordel at faa frigjort de 500000 Kr., der var opført paa Laaneprogrammet i dette Øjemed. At et Anlæg til ca. 7 Millioner Kroner skulde udføres med Aarhus som Centrum, og at Centralbestyrelsen for dette Anlæg kom til at residere i Aarhus, betød ogsaa store Fordele for Byen. -- Endelig maatte det bemærkes, at alle Beregninger var udført uden Hensyn til Jernbaneskyldloven, som dog antagelig vilde træde i Virksomhed for Banen, saaledes at man muligvis kunde regne med en ikke ringe Indtægt for Banen paa denne Konto.

Mikael Johansen turde ikke driste sig til at stemme for at forøge Garantibeløbet, da han ikke troede paa Rentabiliteten. Der var ingen Tvivl om, at alle de garanterende Kommuner vilde komme til at betale 5 % p. A. af den tegnede Kapital, hvilket for Aarhus Vedkommende vilde blive 63000 Kr. om Aaret af den allerede tegnede Garanti. Banen var heller ikke populær; ved Afstemningen havde vist kun Arbejderne stemt for, hvorimod alle andre havde stemt imod. Det var allerede en meget betydelig Forpligtelse, Aarhus havde paataget sig. Etatsraad Kier havde selv udtalt, at han ingen Erfaring havde for elektriske Baner, og det maatte erindres, at der ikke var ret langt mellem den projekterede Bane og Grenaabanen. Aarhus Amtsraad havde vel bevilget et Tilskud paa 75000 Kr., men uden Forpligtelse til at udrede yderlig Tilskud, altsaa uden solidarisk Ansvar til at deltage i et eventuelt Driftsunderskud. Desuden havde saavel Aarhus som Randers Amtsraad, saa vidt han erindrede, ogsaa kun tilladt Kommunerne at tegne deres Garanti, mod at de ikke

paatog sig noget solidarisk Ansvar. Aarhus og Randers kunde saaledes let komme til at bære det hele, og man maatte derfor, hvis Garantien paa de 1250000 Kr. blev fastholdt, betinge sig, at alle Kommunerne skulde staa solidarisk sammen.

Formanden mente, at Hr. Mikael Johansen fuldstændig maatte benægte Rigtigheden af Etatsraad Kiers Beregning, naar han talte om, at man vilde komme af med 5 % af Garantisummen. De 3 % Overskud fremkom jo endog først efter en Reduktion af Banens Opland. Med Hensyn til, at Kier skulde have udtalt, at han ingen Forstand havde paa elektriske Baner, maatte det erindres, at Kiers Udtalelse var, at under Forudsætning af, at det var en Dampbane, vilde Beregningen stille sig saa og saaledes, og at Indtægten steg med 50 %, naar Drivkraften var Elektricitet, hvilket man regnede med alle Steder i andre Lande. Amsraadets Forbehold om intet solidarisk Ansvar at paatage sig vakte ingen Betænkelighed hos Taleren, da der ingen Fare kunde være ved at tage imod de 75000 Kr. og lade alle andre interesserede være solidariske. Faren ved det solidariske Ansvar blev i det hele taget overdrevet ikke saa ganske lidt, idet der kun kunde fremkomme nogen Fare for Aarhus, hvis alle de andre Kommuner blev insolvente, og den Mulighed var dog vist for langt ude.

Samuelson var bange for, at Professor Rung havde set vel lyst paa Forholdene, naar han mente, at Strømmen skulde kunne leveres for fra 6,2 til 6,5 Øre pr. Kilowatttime. Den billigste Strøm, Aarhus Elektricitetsværk leverede, var til Sporvejen, og den kostede 2 ½ Gange saa meget. Naar tilmed Randers Amsraad betingede sig Strømmen leveret til 7 Øre, trængte Rungs Beregning vist til en Gennemregning. Taleren var bange for, at Revisor Borch havde bildt Landboerne ind, at de kunde vente sig noget særligt af et Andelselektricitetsværk, men et saadant vilde efter Belysningsudvalgets Mening spille uheldigt ind i Byens Værk. Udvalget var enigt om at anbefale at levere Strøm fra Byens Værk saa billigt som muligt, men der skulde jo nødtigt blive Tab ud af det. Den af Rung foreslaaede Ordning med fælles Kedelhus og Administration vilde sikkert ogsaa føre til en noget uheldig Sammenblanding. Udvalget saa i det hele taget saaledes paa Sagen, at selv om Aarhus Elektricitetsværk ikke kom til at tjene en Smule derved, saa vilde det dog foretrække, enten at dette Værk kom til at levere Strøm til baade Lys og Kraft, eller at Aarhus solgte Grund til Banen til et Elektricitetsværk, fremfor den anden Ordning med et Andelsværk. Forøvrigt havde Belysningsudvalget tænkt sig at tilkalde sagkyndig Assistance for at efterregne Rungs Beregninger. Han henstillede til Repræsentanterne i Banen at faa Sagen ordnet i Overensstemmelse med Belysningsudvalgets Tanke.

Formanden kunde tænke sig den af Udvalget for Belysningsvæsenet paapegede Maade for mulig, hvis der samtidig for en Aarrække kunde sikres Landboerne Elektricitet til en billig Pris; men forøvrigt talte man vist paa løs Bund om dette Spørgsmaal, indtil Udvalget havde faaet Efterregningen foretaget. Sammenblandingen ved Administrationen kunde næppe berede Vanskeligheder.

Simonsen syntes ikke, at Aarhus By havde Raad til at lade den store Baneplan strande paa 40000 Kr. Banen vilde fremme Handel og Industri saavel i By som paa Land, og den vilde navnlig byde den store By Fordele paa mange Maader, saa Aarhus burde gøre alt for at føre Planen igennem. Byens Risiko kom ikke nær op mod Landkommunernes, saa Byraadet burde absolut bemyndige sine Repræsentanter til at forøge Garantien med de 40000 Kr., hvormed man ikke engang vilde komme op paa 1300000 Kr., hvilket ikke var ret meget mod det, Landkommunerne garanterede for. Hvis man regnede med 200000 Kr. for Ødum-Hadbjergs Vedkommende, blev det et Beløb af 200 Kr. pr. Individ i Kommunen, medens Aarhus Garanti kun blev 19 Kr. pr. Individ. Trige-Ølsted garanterede for 300000 Kr., skønt hele denne Kommunes aarlige Indtægt kun var 15000 Kr. Landkommunerne paatog sig i det hele taget alle en Garanti, der var ganske anderledes end Aarhus. Taleren havde nok hørt, at der her i Byen fra bestemte Mænds Side var rejst Agitation mod Banen som skadelig og ødelæggende for Byen. Denne Agitation udgik navnlig fra Grundejerforeningens Sekretær Hr. Brems, der argumenterede ud fra et specifikt Grundejerstandpunkt, og det var vel ogsaa som Grundejerforeningens Formand, at Hr. Mikael Johansen argumenterede. Hvis disse Folks Argumenter var rigtige, vilde det være fuldstændig Ironi, at man havde rejst et Mindesmærke for Hans Broge, for netop Hans Broge var en af de ivrigste for at faa saa mange Baner som muligt til Byen. Selv om der kom Forretninger ved Banens Landstationer, maatte det erindres, at disse Forretninger aldeles ikke kunde konkurrere med Forretningerne i Aarhus, som Stationerne kom i let Forbindelse med. Det var Talerens Overbevisning, at Ødum-Hadbjerg vilde vedstaa den tegnede Garanti, men skulde dette ikke blive Tilfældet, var det paa Grund af Afstemningen, og ikke fordi Sogneraadet var blevet betænkeligt. Det syntes, som om en Del af Sognets Beboere var blevet hjemme, fordi Garantien var tegnet. Spørgsmaalet om Tegning af en eventuel Undergaranti for de 125000 Kr. maatte vist helst udsættes, til man fik Sikkerhed for, hvorledes Sogneraadet stillede sig. Vedtog man nemlig i Dag at tegne denne Undergaranti, kunde man være sikker paa, at der vilde blive rejst Vanskeligheder fra de

andre Kommuner i Randers Amt. Iøvrigt havde han intet imod, at Aarhus tegnede yderlig Garanti, da han troede, det betød ikke saa lidt at faa 7 Millioner Kr. til Byen, baade for Arbejdernes, Haandværkernes og de handlendes Vedkommende.

Formanden gjorde opmærksom paa, at der ikke forelaa noget Forslag om at tegne Undergaranti for de 125000 Kr. Iøvrigt troede han, at de andre Kommuner netop vilde vedstaa Garantien, hvis de fik at vide, at de var sikker paa Søgemaal og Dom til at betale baade Garanti og Skadeserstatning.

Møller var ganske klar over, at Landkommunerne havde tegnet sig for forholdsvis større Beløb end Aarhus. Da Aarhus Byraad tegnede Garantien, var det sikkert paa det rene med, at det paatog sig en Risiko, men ogsaa, at det gavnede Byen. Selvfølgelig vilde der følge Udgifter med, navnlig de første Aar, men Banen vilde ogsaa tilføre Byen et stort Opland, foruden at en Del af dens Jorder blev salgbare. Den beregnede Godstrafik var sikkert sat noget for højt, da Stationen her ikke kunde siges at ligge helt bekvemt. Med Hensyn til Elektricitetsværket var han af samme Mening som Hr. Samuelsen. Han havde Følelsen af, at naar der taltes om et Andelsværk, var det for at faa Aarhus til at garantere som de andre interesserede, hvilket vilde være ret kedeligt, da Aarhus kun enkelte Dage vilde komme til at købe Elektricitet. De første Aar behøvede Aarhus Elektricitetsværk ikke ret store Udvidelser. Produktionsprisen var gjort op til 9 Øre pr. Kilowatttime foruden Amortisationen, saa selv om man ved et meget stort Forbrug kunde komme noget ned, vilde det dog være tvivlsomt, om man kunde komme ned til Rungs Pris, og at sælge til Indkøbspris vilde betyde Tab. Han kunde ikke se, hvorfor Sagen ikke kunde ordnes saaledes, at Aarhus selv foretog Udvidelsen, hvilket vilde være at foretrække for den anden Ordning.

Formanden gjorde opmærksom paa, at man ved den af Hr. Møller paapegede Maade vilde binde 1100000 Kr. til Elektricitetsværket foruden 250000 Kr. til Gasværket, altsaa henimod 1 ½ Million Kr. af Laanet. Man vilde derved blive nødt til snart at søge Laan igen, hvilket vilde være til overordentlig Skade, da man aldeles sikkert ikke kunde rejse nyt Laan paa nær saa gode Vilkaar som sidst.

Møller henviste til, at Gasværket ikke trængte saa haardt til Udvidelse.

Samuelsen var af den Opfattelse, at Banen vilde blive til stor Gavn for Aarhus. Det var Rungs Mening, at naar Byens Maskinanlæg blev for lille, skulde der købes Omformere, og hele Forbruget skulde derefter tages fra Andelsværket.

Formanden ansaa det for heldigst at holde den tekniske Side af Sagen ude af Sagen foreløbig.

Mousten skulde gerne indrømme, at Landkommunernes Garanti var større end Aarhus, hvad forøvrigt var meget naturligt, men skulde Aarhus betydeligt højere op, burde man vist hellere lade Sagen falde. Vanskeligheden laa ikke i de 40000 Kr., som han nok kunde gaa med til at garantere for, men deri, at en Landkommune ikke vilde vedstaa sin tegnede Garanti, og i Fordringen om, at Elektriciteten skulde leveres for 7 Øre pr. Kilowatttime. Han vilde gerne vide, om Jernbaneskyldloven kunde blive benyttet eller ej, og om det var Forretningsudvalget, der bestemte, om Koncessionen skulde benyttes eller ej.

Mikael Johansen kendte intet til Forretningsfører Brems Agitation og havde ikke agiteret imod Banen. Ej heller havde han benægtet Etatsraad Kiers Tal, men kun udtalt en Tvivl om, hvorvidt de passede. Det solidariske Ansvar havde stor Betydning, og Amtsraadenes Sanktion af Sognekommunernes Garanti var vist givet paa det Vilkaar, at Kommunerne intet solidarisk Ansvar paatog sig. Sagen kunde altsaa blive meget farlig for Aarhus, hvorfor den i hvert Fald burde nøje undersøges. Sognekommunernes Garanti ved Baneanlæg var altid større end Købstadskommunernes. Handelsstanden var næppe glad ved Banen, som ej heller bragte noget nyt Opland til Byen. Han udtalte sluttelig sin Forundring over, at Sagen ikke blev behandlet for aabne Døre.

Formanden hævdede atter, at kun hvis Landkommunerne ikke kunde betale, vilde der være nogen Fare for Aarhus, og. det Forhold kunde dog næppe tænkes.

Møller spurgte, om Kommunerne var solidarisk ansvarlige med Hensyn til et eventuelt Driftsunderskud.

Formanden bemærkede, at Kommunerne havde solidarisk Ansvar ved alle andre Privatbaner, og at det ogsaa vilde blive fordret for denne Bane.

Mikael Johansen ønskede at vide, hvorfor Amtsraadene saa havde taget Forbehold i den Henseende.

Formanden vidste ikke, hvorfor Amtsraadene havde taget dette Forbehold.

Harald Jensen ansaa det for givet, at Aarhus ikke kunde lade Lejligheden gaa fra sig. Det bedste Bevis for, at Banen vilde gavne Aarhus, var Randers Byraads Stilling til Sagen. Randers var nemlig bange for, at Aarhus ved Banens Hjælp skulde suge sig langt op i Randers Opland, og dette vilde jo ogsaa ske. Angaaende det solidariske Ansvar

bemærkede han, at de Kommuner, der var med til at garantere, selvfølgelig maatte være med til at betale et eventuelt Underskud i Forhold til den Garantium, de havde tegnet. At Aarhus Amdsraad ikke vilde paatage sig noget solidarisk Ansvar, betød i Virkeligheden intet; Fakta var, at Amtets 75000 Kr. betød et aarligt kontant Tilskud paa 3000 Kr., uanset om Banen gav Underskud eller ej. Selvfølgelig kunde man ikke være garanteret noget, det var man jo sjældent ved saadanne Forretninger, men man foretog en Sandsynlighedsberegning og handlede saa ud fra den. Selv om Aarhus imidlertid skulde komme til at betale noget, saa var den Fordel, der blev skabt Byen ved Banen, ogsaa meget værd, og selv om Fordelen ikke kunde gøres op i Tal, vilde den alligevel veje mange Tusinde Kroner op. Da Kommunerne ikke var bundet længere end til 1. Januar, kunde man faa Lov til at begynde for fra, hvis der ikke forinden var skabt saadanne Forhold, at Koncessionen kunde gives. I Aften forelaa altsaa kun Spørgsmaalet om selve Banen, alt det andet kunde der tales om bagefter. Derfor var det ogsaa i høj Grad nødvendig at garantere for den manglende Sum, der kunde blive fra en 10-15000 Kr. og op mod et halvt Hundrede Tusinde Kroner. Spørgsmaalet var i Virkeligheden nu, om Aarhus Byraad vilde se Banen strande paa denne Sum. Som Svar til Hr. Moustens oplyste han, at Bevillingshaverne meget godt kunde lade være at udnytte Koncessionen. Jernbaneskylden kunde komme til at spille en meget stor Rolle, saa fik man Loven derom bragt i Anvendelse, vilde den sikkert give et godt Plus for Banen, idet hele Jernbaneskylden, da Banen blev anlagt uden Tilskud fra Staten, vilde tilfalde Banens Ejere, altsaa dem der garanterede for Banen. Med Hensyn til Elektricitetsværket udtalte han, at han troede Aarhus By bedst tjent med at have Landkommunerne med som Medejere og Andelshavere, da de saa vilde blive noget mere interesserede i Værket, medens man, hvis de ikke var interesserede, kunde risikere, at de selv anlagde Elektricitetsværker, hvis de af en eller anden Grund ikke blev tilfreds med Byens store Værk.

Formanden gik ud fra, at Anvendelsen af Jernbaneskyldloven var en Fordel, der blev givet med Koncessionen.

Christensen havde i Fjor udtalt sin Betænkelighed ved at forhøje Garantien fra 1 Million Kr. til 1 1/4 Million Kr., men naar man var gaaet med til denne Sum, og det var kommet saa vidt med Banen som det var, kunde de nu omtalte 40000 Kr. ikke være det afgørende. Det Ansvar, der kunde følge med at nægte denne sidste forholdsvis lille Garanti, kunde Aarhus i hvert Fald ikke paatage sig. Det var hans Overbevisning, at de garanterende Kommuner

maatte staa solidarisk sammen, og hvis dette var Tilfældet, kunde der intet afskrækkende være i, at Aarhus Amtsråd ikke vilde paatage sig noget solidarisk Ansvar. Han troede ikke, det kunde lade sig gøre for Aarhus at anlægge et saa stort Værk, at det kunde levere Strøm til hele Omlandet, dertil vilde Risikoen være altfor stor; noget andet var det, at man kunde ønske Værket bygget paa Byens Grund; men i hvert Fald maatte Udvalget i denne Sag have Assistance af en sagkyndig Konsulent. Forøvrigt var det et Spørgsmaal, om Produktionsprisen for Elektricitet ikke kunde bringes ned til de forlangte 7 Øre, naar Forbruget blev meget stort. Produktionsprisen var nu ca. 9 Øre, men andre Værker kunde producere den billigere, maaske fordi de benyttede Dieselmotorer. Han saa intet til Hinder for at bemyndige Udvalget til at forhøje Garantien med 40000 Kr., naturligvis paa det Vilkaar at samtlige Kommuner var solidariske.

Mikael Johansen pegede paa, at de enkelte Sognekommuner hver havde stillet særlige Betingelser for deres Garanti. Han havde nu gjort opmærksom paa, at Aarhus Amtsråd intet solidarisk Ansvar paatog sig; men naar de Herrer Tilhængere af Banen ikke mente, at dette havde noget at sige, skulde han ikke tilføje yderligere.

Formanden antog ikke, der vilde komme til at mangle mere end en 10-15000 Kr., men mente dog, det vilde være rigtigst, at Udvalget fik Bemyndigelse til at gaa til 40000 Kr.

Det vedtoges med alle Stemmer mod 1 (Mikael Johansen) at bemyndige Udvalget vedrørende den elektriske Bane til om fornødent gøres at garantere for yderligere 40000 Kr.

Uddrag fra byrådsmødet den 23. marts 1911 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 438-1910)

Fra Formanden for Byraadets Udvalg angaaende Anlæget at en elektrisk Jernbane fra Aarhus til Banders forelaa følgende Meddelelse:

"I Byraadets Møde den 17. November f. A. vedtoges det at garantere for et Beløb af 40,000 Kr. af Anlægskapitalen til Aarhus-Randers elektriske Bane - udover den allerede tidligere tilsagte Garanti til Beløb 1,250,000 Kr.

Paa Grundlag af den Tilslutning, Byraadet saaledes paany havde givet Baneprojektet, blev

der fra Anlægets Forretningsudvalgs Side arbejdet videre for Sagens Fremme, idet man særlig søgte at bringe de af Landkommunerne tilsagte Garantier i behørig Orden. For de fleste Landkommuners - saaledes for alle de i Aarhus Amt beliggende Landkommuners - Vedkommende lykkedes dette. Men fra en enkelt, i Randers Amt beliggende Landkommune, Ødum-Hadbjerg, rejste der sig Vanskeligheder, idet Sogneraadet for denne Kommune nægtede at vedstaa sin tidligere tilsagte Garanti. Og den heri liggende Hindring for Sagens Fremme forøgedes derved, at Sogneraadene for de andre Kommuner i Randers Amt og Randers Amdsraad nægtede deres Tilslutning til Banen, naar ikke Ødum-Hadbjerg Kommune frivillig og under samme Vilkaar som de andre Kommuner garanterede for sin Del af Anlægskapitalen.

Da det under disse Omstændigheder viste sig vanskeligt at tilvejebringe Garantien for den hele Anlægskapital, og da det fra flere Sider blev gjort gældende, at den Risiko, Kommunerne paatog sig ved deres Garantier for Banen, var for stor, opstod den Tanke at søge at formindske denne Risiko ved en Bortforpagtning af Banen. Denne Tanke drøftedes paa et Møde i Landmandsbanken i København, ved hvilket Repræsentanter for det engelske Firma "The National Electric Construction Co", for "Almänna Svenska Elektriska Aktiebolaget", for Landmandsbanken og Forretningsudvalget var tilstede. Resultatet af dette Møde blev, at der fra det nævnte engelske Firma til Forretningsudvalget blev fremsat et Forslag angaaende de Vilkaar, paa hvilke Firmaet vilde overtage Forpagtningen af Banen og det dermed i Forbindelse staaende elektriske Lys- og Kraftanlæg. Dette Forslag vedlægges som Bilag A

Som det vil ses, stipuleres det i Forslagets Post 4, at Aarhus By, saalænge Forpagtningsforholdet varer, skal være uberettiget til at udvide sit Elektricitetsværks Produktionsevne ud over dets nuværende Omfang, alt efter nærmere Aftale med Aarhus Kommune. Efter at Forretningsudvalget for Baneanlægget havde tilstillet Byraadet det ommeldte Forslag med Forespørgsel, om Raadet kunde slutte sig til Forslaget som Forhandlingsgrundlag, blev Sagen sendt Belysningsudvalget til Erklæring. Mellem Udvalget og det engelske Firma er der derefter ført Forhandlinger angaaende Forholdet mellem Aarhus Elektricitetsværk og det tænkte nye Elektricitetsværk - men uden at man har kunnet blive enige om dette Forhold. Fra Belysningsudvalget afgaves under 15. d. M. det som Bilag B hoslagte Forslag til en Overenskomst desangaaende. Derefter fremkom fra Ingeniør la Cour, som førte Forhandlingerne paa det engelske Firmas Vegne, det som Bilag C vedlagte Forslag. Men ifølge den som Bilag D hoslagte Erklæring fra

Belysningsudvalget af 20. d. M. har Udvalget ment at maatte fastholde sit Forslag (Bilag B), og Enighed er altsaa, som sagt, ikke opnaaet.

Jernbaneudvalget har ikke ment at kunne tage Stilling til den hele Sag, saalænge et saa væsentligt Punkt som det ommeldte Forhold mellem de to Elektricitetsværker ikke er bragt paa det rene, og fremlægger derfor Sagen paa dens nuværende Standpunkt til Efterretning for Byraadet, idet man yderligere vedlægger som Bilag

E. Et Andragende til Byraadet angaaende direkte Forbindelse mellem den eventuelle Station ved Christiansbjerg og Vennelysts sydlige Grænse og

F. Oversættelse af forskellige Erklæringer fra engelske Autoriteter og det engelske Bankfirma A. Keyser & Co. angaaende det engelske Firmas Soliditet og Evne til at udføre Anlæg som de her omhandlede."

Det fra "The National Electric Construction Co. s, kaldet "National", fremsatte Forslag angaaende de Vilkaar, paa hvilke Firmaet vilde overtage Forpagtningen af Banen og det dermed i Forbindelse staaende Lys- og Kraftanlæg (Bilag A) var saalydende:

1.

National overtager Forpagtningen af Bane og Elektricitetsværk for en Periode af 20 Aar.

2.

Det Vederlag, National skal betale for denne Forpagtning, skal udgøre:

For Forpagtningen af Banen:

De første 10 Aar betaler National 3 % pro anno af hele Anlægssummen og 25 % af Gevinsten, der maatte indvindes derudover. De følgende 10 Aar betaler National 5 1/4 % pro anno af hele Anlægssummen og 25 % af Gevinsten, der maatte indvindes derudover.

For Forpagtning af Elektricitetsværket:

Under hele Forpagtningstiden betaler National 5 1/4 % pro anno af hele Anlægssummen og 10 % af Gevinsten herudover fra det 11te til det 15de Driftsaar begge Aar includede og 20 % af Gevinsten udover de 5 1/4 % i de sidste 5 Aar.

3.

National skal have Ret til at fastsætte Prisen for elektrisk Strøm i de Kommuner, som deltager i Garantien for Elektricitetsværket, til højst 40 Øre for Lys og 20 Øre for Kraft pr.

Kilowatttime, naar der ialt er installeret 5000 H. K.; er der installeret imellem 3500 og 5000 H. K. skal Prisen være 22 ½ Øre; er der installeret under 3500 H. K. skal Prisen være 25 Øre. Derimod garanterer Selskabet et Minimumsforbrug af Kr. 12 om Aaret pr. installeret H. K.

Selskabet garanterer National en Indtægt af 66000 Kr. pro anno plus 2 Kr. for hver Lampe, der installeres ud over de tegnede 33000 Lamper.

Skulde den aarlige Indtægt for Kraft- og Belysningsstrøm ikke naa op til de garanterede Beløb, fradrages de manglende Beløb den aarlige Forpagtningssum.

4.

Saalænge Forpagtningsforholdet varer, skal Aarhus By være uberettiget til at udvide sit Elektricitetsværks Produktionsevne ud over dets nuværende Omfang, alt efter nærmere Aftale med Aarhus Kommune. Paa den anden Side skal National være forpligtet til at levere Byen elektrisk Strøm i det Omfang, den forlanger, og til Priser, som vil være at fastsætte i de endelige Kontrakter, men som ikke maa overstige Aarhus Kommunes nuværende Produktionspris. National skal ingen Ret have til at levere Elektricitet til enkelte Forbrugere i Aarhus Kommune.

5.

National forpligter sig til ikke at tage højere Takster for Befordring af Personer og Gods paa Aarhus-Randers elektriske Bane, end Selskabet ifølge Koncessionsbetingelserne er berettiget til.

I Forpagtningstiden og 5 Aar derefter skal National have Ret til at udføre vedtagne Udvidelser af Banen og Elektricitetsværket, ligesom det forbeholder sig alle Installationer og Motorleverancer alt til Enhedspriser, der nærmere fastsættes i den endelige Kontrakt.

7.

National stiller som Betingelse, at Selskabet benytter raadgivende danske Ingeniører til Kontrollering af Anlægning, Planering og Udførelse, hvilke Ingeniører skal godkendes af National.

8.

National skal tillade, at de sidste 12 ½ % af Omkostningerne ved Anlægget af Banen og

Elektricitetsværket i Stedet for at udbetales til National deponeres i Landmandsbanken i København som Sikkerhed for Opfyldelsen af Forpagtningskontraktens Bestemmelser.

For saa vidt der i noget Aar ikke, naar Gevinsten af Banen og Elektricitetsværket regnes under eet, maatte være indvunden saa stort et Overskud, at det naar de garanterede Minimumsafgifter, skal National være berettiget til at benytte Depotet til deraf at tilsvare det manglende, uden at National derfor skal være forpligtet til af et følgende Aars større Overskud at deponere det, hvormed Depotet paa denne Maade er bleven formindsket. Dog maa Depotet ikke gaa ned under Kr. 300,000.

Hvis der i to paa hinanden følgende Aar saavel for Banen som for Værket er udkommet saa stor Gevinst, at de garanterede Minimumsafgifter deraf har kunnet betales, skal National være berettiget til at erholde frigjort et saa stort Beløb af Depotet, at det derved nedsættes til Kr. 150,000.

9.

Der vil blive draget Omsorg for, at Arbejdet ved hele Anlægget i videst mulig Omfang bliver udført af danske Arbejdere og Fabriker, saaledes vil Vogne til Banen blive tilbudt Scandia i Randers til Udførelse, og alle elektriske Kabler vil blive tilbudt Nordisk Kabel- og Traadfabrik til Levering. - Endvidere vil der blive forhandlet om Diesels-Motorers Levering med Burmeister & Wain. Alt selvfølgelig under Forbehold af konkurrencedygtige Priser.

10.

Under Antagelse af, at ovenstaaende Betingelser for Forpagtning accepteres af de interesserede Kommuner inden den 10. Marts 1911, vil National efter herom given Meddelelse snarest mulig lade udarbejde et fuldstændigt detailleret Projekt for Banen og Elektricitetsværket, ledsaget af detaljerede Beskrivelser, Overslag og finansielle Betingelser; senest tre Uger efter disse Papirers Oversendelse til Selskabet skal dette tage definitiv Bestemmelse, om det vil acceptere disse Betingelser eller ej.

Hvis Kontrakterne for de ved Financiering, Bygning samt Forpagtning af Anlæggets forskellige Dele ikke ere underskrevne inden denne Tids Udløb, er National ikke længere bundet ved nærværende Overenskomst, om en Forlængelse af denne Tid ikke i Forvejen er aftalt med National."

Det fra Belysningsudvalget under 15. d. M. afgivne Forslag (Bilag B) var saalydende:

§ 1

Aarhus Elektricitetsværk har Ret til at udvide det nuværende Kraftanlæg med 800 HK.

§ 2

National forpligter sig til senest 6 Maaneder efter herom modtaget Meddelelse fra Aarhus Byraad at stille saa mange K. W. / 2 X 220 Volt / Jævnstrøm til Byens fri Disposition mod en Afgift af 40 Kr. pr. Aar for hver K. W., som Byen ønsker der skal staa til Disposition, eller som Byen med Nationals Tilladelse i Løbet af 6 Maaneder maximalt modtager fra Overlandscentralen, og en Afgift af 3 Øre pr. K. W. Time maalte paa Aarhus Elektricitetværks Byskinne.

§ 3.

National forpligter sig til at levere denne Strøm / 2 X 220 Volt / indenfor Aarhus Bygrænse, hvor som helst Aarhus Byraad med Rimelighed kan fordre det, dog maa ingen Understations Kapacitet underskride 250 K. W. effektiv Leveringsevne, og maa Understationernes Antal ikke overskride 1 pr. hver 15,000 Indbyggere.

§ 4

Dersom National paa Grund af Driftsforstyrrelser er ude af Stand til at levere det Antal K. W., som Byen behøver, og derved forvolder uundgaaelige Driftsforstyrrelser i Byens Forsyning, da betaler National en Mulkt af 5000 Kr. for hver Dag Byens Forsyning maa afbrydes.

§ 5

Aarhus Byraad forpligter sig til ikke at lægge National nogen som helst Hindring i Vejen for at lægge Kabler i Byens Gader og trække Højspændingsledninger langs Byens Veje samt lægge Kraftstationer og Understationer indenfor Aarhus Bygrænse for herved at kunne levere Strøm saa vel til Byen som til omliggende Landdistrikter, dog at der i hvert enkelt Tilfælde skal indhentes Approbation fra Brolægnings- og Belysningsvæsenet.

§ 6.

Denne Kontrakt gælder for et Tidsrum af 5 Aar fra den Dag Overlandscentralen sættes i Drift.

Ingeniør la Cours paa det engelske Firmas Vegne afgivne senere Forslag (Bilag C) var

saalydende:

§ 1

National forpligter sig til senest 6 Maaneder efter herom modtagen Meddelelse fra Aarhus Byraad at installere saa mange Kilowatt (2. 220 Volt) Jævnstrøm, som ønskes for Byens Brug imod en aarlig Afgift af Kr. 50, - pr. installeret KW. + 5 Øre pr. afgivet Kilowatttime. maalt paa Aarhus Elektricitetsværks Byskinne.

§ 2.

National forpligter sig til at levere denne Strøm (2. 220 Volts Jævnstrøm) indenfor Aarhus Bygrænse, hvorsomhelst Aarhus Byraad med Rimelighed kan fordre det, dog maa ingen Understations Capacitet underskride 250 KW. effektiv Leveringsevne, og maa Understationernes Antal ikke overskride 1 pr. hver 15000 Indbyggere.

§ 3

Aarhus By forpligter sig til ikke at udvide sit nuværende Elektricitetsværk ud over dets nuværende Omfang i den Tid, Overenskomsten varer.

§ 4.

Aarhus Byraad forpligter sig til ikke at lægge National nogensomhelst Hindring i Vejen for at lægge Kabler i Byens Gader og trække Højspændingslinier langs Byens Veje samt lægge Kraftstationer og Understationer indenfor Aarhus Bygrænse for herved at kunne levere Strøm saavel til Byen som til omliggende Landdistrikter, dog at der i hvert enkelt Tilfælde skal indhentes Approbation fra Brolægnings- og Belysningsvæsenet.

§ 5:

Den i § 1 nævnte Pris pr. aftagen Kilowatttime skal revideres hvert 5. Aar, og skal den reviderede Pris sættes lig med Gennemsnitsprisen af de 5 største danske Elektricitetsværkers Produktionspris beregnet pr. solgt Kilowatt efter de 3 sidste Aars publicerede Driftsberetninger.

Ved Produktionspris forstaas alle Udgifter inclusive Lønninger og Vedligeholdelsesudgifter ved Strømmens Produktion, Akkumulering og Omformning kun med Undtagelse af Renter og Afskrivninger af den nedlagte Kapital.

§ 6.

Denne Overenskomst gælder i 20 Aar fra den Dag, da Overlandscentralen sættes i Drift; dog kan den opsiges af Byen efter 9 Aars Forløb med et Aars Varsel. I sidste Tilfælde skal Byen dog være forpligtet til at betale den særlige Afgift af 50 Kr. for hver af de resp. installerede Kilowatt, der ikke har været installeret i fulde 10 Aar og saa lang Tid indtil hver KW. har været installeret i 10 Aar."

Belysningsudvalgets Erklæring af 20. d. M. (Bilag D) var saalydende:

"Modtaget det af "National" fremsendte ændrede Forslag til Overenskomst angaaende Levering af elektrisk Strøm fra den projekterede Overlandscentral til Aarhus Kommune meddeles, efter at Forslaget har været sendt til Belysningsdirektørens Erklæring og behandlet i Udvalgets Møde D. D., at Udvalget ikke kan tiltræde nævnte Forslag, men maa fastholde det af Udvalget den 15. Marts d. A. til Byraadet indsendte Forslag til Overenskomst."

Det med 1006 Underskrifter forsynede Andragende (Bilag E) vedrørende en direkte Forbindelse mellem den eventuelle Station ved Christiansbjerg og Vennelysts sydlige Grænse var saalydende:

"Undertegnede, der anser Anlægget af den elektriske Bane mellem Aarhus og Randers som en værdifuld Udvikling af Samfærdselen mellem By og Land, anmoder det højtærede Byraad om, ved Sagens endelige Løsning, at drage Omsorg for, at der bliver direkte Forbindelse mellem den eventuelle Station ved Christiansbjerg og Vennelysts sydlige Grænse, i et langs Randers Chausse løbende Spor".

Formanden refererede Sagens Historie overensstemmende med den fra ham fremsendte ovenfor aftrykte Meddelelse og gennemgik "Nationals" Udkast til Overenskomst angaaende Forpagtning af Banen med tilhørende Elektricitetsværk. Han fremhævede, at man naturligvis havde været klar over, at Post 4 vilde berede Vanskeskeligheder, og at Byraadets Repræsentanter derfor havde taget alle Forbehold desangaaende.

Ganske vist kunde Post 4 have været udskudt, til de nærmere Kontraktforhold skulde fastsættes, men da den udelukkende berørte Aarhus, og da den var af stor Vigtighed for Byens hele Stilling, havde han anset det for heldigt, at det deri omhandlede Forhold blev klaret først, og derfor sendt Sagen til Belysningsudvalgets Erklæring. Han omtalte dernæst Belysningsudvalgets og Ingeniør la Cours ovenfor aftrykte Erklæringer og udtalte, at han, da det ikke var lykkedes at opnaa Enighed mellem disse, og Baneudvalget derfor ikke kunde

tage Stilling til Sagen, ikke havde fundet Anledning til at sammenkalde nævnte Udvalg, men først ønskede at forelægge Sagen for Byraadet med Spørgsmaal, om Sagen skulde standses, eller man skulde gaa videre. Taleren betonedede dernæst, at det, da Sagen blev forhandlet i Byraadet den 17. November 1910, var blevet sagt, at Aarhus Elektricitetsværk ikke behøvede nogen større Udvidelse de første Aar, men at Belysningsudvalget nu mente, at en saadan Udvidelse var nødvendig. Da det efter alt foreliggende ikke syntes, at Belysningsudvalgets Forslag støttede sig til nogen teknisk Assistance, og da der dog skulde tages Beslutning paa Grundlag af dette Forslag, syntes der ham Grund for Byraadet til at antage yderlig teknisk Medvirkning til at afgøre Stridsspørgsmaalene. Udvalgets Forslag stod desuden for dets egen Regning, og man kunde dog ikke, hvad Udvalget heller næppe selv vilde paastaa, stille Udvalgets tekniske Kundskab op mod tekniske Autoriteter paa dette Omraade. - Det var med stor Beklagelse, Taleren nu saa denne store Sag falde, som han havde arbejdet saa stærkt paa i fire Aar. Der kunde ikke tvistes om, at Banen vilde være til stor Fordel for Byen, og den Risiko, der maatte løbes, forekom ham ikke afskrækkende, idetder kunkundevære Tale om

at risikere ca. 16,000 Kr. aarligi deførste 10

Aar. Det vilde være af ikke ringe Betydning for Byen at være Centrum for et Anlæg til ca. 7 Millioner Kroner foruden at blive Hjemsted for dets Drift, og naar Byen efter 20 Aars Forløb blev Medejers af Værket, vilde de 50 Kr., der fordredes for hver Kilowatt, der stilledes til Disposition for Byen, blive betragtet som en Andel i Værket. Desuden forekom det ham, at Byen vilde komme til at staa ret uheldig udadtil, hvis Sagen nu blev slaaet itu. Byen havde maattet søge engelske Penge, naar denønskede Laan, og det var en forholdsvis lille Kreds, der tog Bestemmelse ved Laangivningen; Taleren havde Erfaring for, hvorledes man fulgte Sagen og vilde se paa det, hvis Aarhus nu, efterlørst athavetagetdecideret

Standpunkt for Banen, vilde trække sig tilbage. Det engelske Firma mente at have givet et ganske overordentlig favorabelt Tilbud, og den forlangte Pris af 5 Øre kunde desuden yderlig reduceres, naar 5 af de større danske Byer kunde producere Elektriciteten billigere. Ogsaa overfor Landbefolkningen vilde Byen komme til at staa ret uheldig, om Sagen nu skulde strande paa Aarhus Byraad. Ganske vist havde der været megen Uenighed, men det var dog givet, at der i alle Landkommuner langs Banelinien var et Flertal, der ventede og haabede Sagen gennemført. Det vilde derfor være meget uheldigt for Byens Forhold til

det store Opland, der strakte sig lige fra Odder til Randers, om Sagen skulde slaas i Stykker af en Grund, der efter Talerens Mening var ret ringe i Forhold til dens hele Betydning. - Sluttelig forelagde Taleren det ovenfor aftrykte Andragende fra 1006 Borgere samt en fra det engelske Firma indløbet Skrivelse, hvorefter Firmaet kun vilde vedstaa sit Tilbud til Lørdag d. 25. ds. Kl. 6 Eftermiddag. Det var Talerens Overbevisning, at Sagen ikke vilde blive taget op i en overskuelig Fremtid, hvis den nu skulde strande.

Samuel sen refererede, hvad der var sket i Belysningsudvalget siden den 11. November 1910, da Professor Rung afgav Erklæring angaaende de Betingelser, paa hvilke der kunde være Tale om at købe Strøm fra Aarhus Elektricitetsværk. Da Professor Rung var Banens Tillidsmand, vilde det være nødvendigt at lade hans Beregninger efterregne, og Belysningsudvalget vedtog saa i Mødet den 14. November, at Taleren skulde søge at finde en Ingeniør, som kunde paatage sig en kritisk Gennemgang af Rungs Beregninger. Da alle var enige om, at Ingeniør P. A. Petersen, som havde været teknisk Konsulent for 21 Elektricitetsværker, vilde være den bedst egnede, blev Hr. Petersen antaget og fik alle Sagerne udleveret den 16. November. Der skete saa intet, før man af Bladene erfarede, at Aarhus Elektricitetsværk i Mødet den 3. Februar i København var blevet baandlagt, og at Byens Installatører ikke maatte foretage elektriske Installationer. Dermed var man kommet ind paa et Skraaplan, som Belysningsudvalget ikke kunde følge med paa. Den 1. Marts afholdtes der saa et Møde, hvor Mr. Cownie var tilstede, og hvor man enedes om et Forslag, der tiltalte Udvalget, og som gik ud paa, at Byen skulde have Lov til at udvide Værket med 800 Hestes Kraft og efter 7 Aars Forløb staa frit, om man vilde tage Strøm fra Overlandscentralen eller ej. Dette Forslag kunde Udvalget have anbefalet Byraadet at gaa ind paa, men i Mødet i København den 3. Marts gik Englænderne fra deres Tilbud, idet Ingeniør la Cour opstillede en Mængde tekniske Indvendinger og forlangte, at Aarhus skulde binde sit Værk i 20 Aar, hvad Belysningsudvalget ikke kunde tiltræde. Efter "Nationals" første Tilbud skulde Byen give 75 Kr. pr. installeret Kilowatt og 6 Øre pr. leveret Kilowatttime, hvilket vilde være det dobbelte af hvad Forrentning og Amortisation nu kostede Byens Værk, og Udvalgets tekniske Konsulent udregnede, at dette i de 20 Aar vilde betyde et Tilskud paa 1,238,000 Kr. til den Overlandscentral, som man aldeles ikke havde Brug for. Belysningsdirektøren gennemgik denne Beregning og erklærede, at Udgiften i hvert Fald vilde blive over 1 Million Kr. og Forslaget i det hele langt fra gunstigt for Aarhus. Belysningsudvalget ønskede stadig, at Værket skulde staa frit, men vilde, naar man ikke kunde blive fri for Overlandscentralen, dog ikke lægge sig i Vejen for Sagens

Realisation og fremsatte derfor sit Forslag om at give 40 Kr. pr. installeret Kilowatt og 3 Øre pr. leveret Kilowatttime. Svaret herpaa var et Forlangende om 50 Kr. og 5 Øre, hvilket Belysningsudvalget overensstemmende med dets sidst afgivne Erklæring ikke kunde anbefale Byraadet at gaa ind paa. Englænderne vilde selvfølgelig tjene Penge og vilde ikke paa nogen Maade være Velgørere mod Byen, og naar de havde været i Stand til at gaa ned fra 75 Kr. og 6 Øre til 50 Kr. og 5 Øre, kunde de sikkert ogsaa gaa længere ned. Skulde Byen gaa højere op end Belysningsudvalgets Forslag, som han meget vilde anbefale Byraadet at tiltræde, vilde man komme til at betale alt for meget til Overlandscentralen. Alle vilde sikkert gerne have Banen, men man skulde helst være fri for at støtte det nye Værk, da Byen havde sit eget Værk, hvori man havde baandlagt 1 Million Kr. Dette Værk skulde man vedblivende forrente og amortisere, og man kunde derfor ikke være tjent med at lade dets Maskiner og Mandskab delvis være ledige, fordi man skulde tage Strøm fra et andet Værk. Man havde Grund nok de første 50 Aar til at udvide Byens Værk paa, saa man burde se at faa Sagen ordnet saaledes, at Banen selv producerede den Strøm, den havde Brug for, eller købte den af Byens Værk.

Møller ansaa det af Belysningsudvalget givne Tilbud paa 3 Øre for meget rimeligt og oplyste, at Randers Elektricitetsværk producerede Strøm for 3,3 Øre. Tilbudet om at faa Prisen reduceret, naar 5 større Værker kunde producere den billigere, betød ikke meget, da det ikke altid var givet, at de større Værker producerede billigst, og da det kunde volde Vanskeligheder at konstatere, hvorledes Prisen kom frem. Taleren havde Følelsen af, at naar Englænderne havde kunnet gaa ned fra 75 til 50 Kr. og fra 6 Øre til 5 Øre, saa kunde de ogsaa gaa længere ned. Da de 6 Øre blev opretholdt, skulde Byen købe mindst 1 Million Kilowatt hos Overlandscentralen, og Byens Værk maatte saa staa ledig en stor Del af Tiden, hvad der vilde medføre et betydeligt Tab. Post 4 burde straks været slettet, saa kunde der været ført en frugtbar Forhandling, da den altid vilde blive en Hæmsko for at skabe Udbytte af Forhandlingen. Taleren kunde ikke tænke sig, at nogen vilde være med til at baandlægge Byens bedste Aktiv i 20 Aar. Han var aldeles ikke enig med Formanden i, at Byens Risiko vilde blive forholdsmæssig ringe, da man hvert Aar vilde faa en Udgift paa 29,000 Kr., og der desuden intet fandtes om, hvad der skulde afskrives paa Banen. Dertil vilde sikkert mindst medgaa 7 %, og der var kun Tale om 5 1/4%, saa der vilde absolut komme til at mangle 1 3/4%. Der var derfor efter Talerens Mening en ret stor Risiko til Stede for Byen. Overenskomstens Post 9 var heller ikke heldig, da den Garanti, der blev budt, hvis Banen skulde overtages efter Taksation, ikke var ret stor. Vel forelaa der gode

Udtalelser om det engelske Firma, men Spørgsmaalet var, om dette vilde være god nok for det Beløb, der mulig skulde udbetales om 20 Aar. Skulde der derfor vedblivende være Tale om Forpagtning, maatte Englænderne komme med et andet Forslag. Det kunde paa ingen Maade siges, at Byen spændte Ben for Banen. Endvidere var det ret uheldigt, at Banens Forpagtere skulde udlaane Pengene, da man derved ikke fik ret meget at skulde have sagt. Desuden var det et stort Spørgsmaal, hvor mange af Pengene der vilde komme her til Byen, idet Jordarbejdet vilde tilfalde Folk fra Landet, og Selskabet selv forbeholdt sig Ret til at besørge Installationerne og købe Maskinerne. Ganske vist stod der i Post 9, at danske Selskaber vilde blive spurgt, men der stod intet om, at de vilde faa Arbejdet, og der kunde jo sagtens stilles saadanne Betingelser, at denne Bestemmelse blev betjeningsløs. Naar Formanden havde udtalt, at Aarhus vilde komme til at staa ret uheldigt overfor Landboerne, maatte Taleren dog erindre om, at Randers heller ikke var særlig begejstret for Sagen. Han anbefalede Byraadet at slutte sig til Belysningsudvalgets Forslag og tilraadede, hvis Englænderne ikke selv indledede ny Forhandling, da at lade Sagen ligge. Banen løb næppe fra os.

Formanden maatte overfor Hr. Samuelsen's Udtalelse om, at Harald Jensen og Taleren ved Mødet i København den 3. Februar havde baandlagt Kommunens Værk, erindre om, at han udtrykkelig havde bemærket, at man med Hensyn til Post 4 havde taget ethvert Forbehold. Hr. Samuelsen's Oplysning om en Aftale, der ikke kunde holdes, forekom ham mindre værdifuld. Selvfølgelig vilde Englænderne tjene Penge, men derfor var det ikke udelukket, at Sagen kunde være til Fordel for begge Parter. Vel kunde der være nogen Betænkelighed ved at binde sig tor 20 Aar, men Forholdet kunde vel ogsaa nok ordnes saaledes, at man fik Ret til at udkøbe Englænderne efter 5 Aars Forløb. Han troede ikke, at man nu, efter at der var forhandlet i to Aar, kunde stole paa, at Englænderne skulde indlede ny Forhandling.

Mikael Johansen forekom det mærkeligt, at Sagen først nu kom frem i Aarhus Byraad, eftersom den for længe siden var behandlet i Randers og Landkommunerne. Dette pegede paa, at det blev Aarhus, der kom til at betale baade Fødsel og Begravelse. Hvis Baneudvalget havde maattet raade, havde man for længe siden slaaet til paa langt ugunstigere Vilkaar, end der nu forelaa. Han forstod i det hele taget ikke den Hemmelighedsfuldhed, der havde omgivet denne Sag, og synes det naturligt, at Byraadets Medlemmer stadig var blevet holdt a jour med Forhandlingerne. Dette var imidlertid ikke sket, saa Byraadets Medlemmer havde ikke faaet andet at vide end det, der fremkom i

Bladene, og selv nu havde de kun faaet et eneste Eksempplar af Sagens mange Akter og kun 24 Timer til at sætte sig ind i disse. Det var ham ufatteligt, hvorledes den Tanke, at Byen kunde standse Udviklingen af sit Elektricitetsværk, kunde komme frem. At Englænderne kunde gaa længere og længere ned, viste hvor udmærket Forretningen vilde være for dem, og de vilde vel nok gaa langt længere ned endnu. Det vilde derfor aldeles ikke være til nogen Skade at trække Forhandlingen i Langdrag. Bestemmelsen i Overenskomstens Post 6, hvorefter Byens Haandværkere ikke maatte foretage Installationerne, tydede ogsaa paa, at Englænderne vilde tjene paa alle Kanter. Selv om man gerne ønskede Banen, maatte man dog erindre, at ogsaa Guld kunde købes for dyrt, og Byens Garanti var i Forvejen altfor stor. Randers havde kun tegnet 150000 Kr., og Aarhus Garanti skulde i Forhold dertil kun være 450000 Kr., men den var paa 1300000 Kr. Taleren forstod overhovedet ikke den Iver, hvormed der arbejdedes paa at faa den Bane, som Storhandelen var imod, skønt det dog var den, man skulde synes mest interesseret i at faa den. At en Del Detailhandlere ønskede Banen, begreb han ikke, da den kun kunde blive til Skade for dem. Det store Flertal af Byens Befolkning var utvivlsomt imod, at Banen og Elektricitetsværket blev koblet sammen, og Købmand Schourup, der tidligere i mange Aar havde været Formand for Belysningsudvalget, havde overfor Taleren indtrængende advaret imod at gaa ind paa Englændernes Betingelser. Det var derfor Taleren en Glæde at se Belysningsudvalgets Standpunkt, som han ikke haabede Byraadet vilde fravige. Skulde man have Banen og Elektricitetsværket, burde man anlægge dem selv ved vore egne Arbejdere. Hvis Forretningen var saa god, som man mente, kunde man nok skaffe Pengene. Til Odderbanen og Hammelbanen havde Byen tilskudt 150000 Kr. og 119000 Kr., og disse Baner gav henholdsvis 4 % og 3 % i Udbytte og løb gennem Byens eget Opland. Nu havde Forholdet imidlertid forandret sig, idet det var Landet og ikke Byen, der havde Gavn af Banerne. Denne Bane vilde koste Byen 32000 Kr. aarlig foruden Renten. Adressen fra de 1006 Borgere kunde Taleren i og for sig meget godt underskrive, da den ikke var nogen egentlig Anbefaling af Banen, men kun betonedes, at der burde ligge en Station ved Vennelyst, hvis man overhovedet fik Banen. Det var mærkeligt, at man stadig fremhævede Professor Rung, skønt alle Byens Ingeniører med Ingeniør Wolff i Spidsen, der dog som Aarhusborgere maatte være særligt interesserede, fraraadede Banen. Taleren troede, at man havde begravet Banen ved at sammenkoble den med Elektricitetsværket, og mente ikke, at Aarhus Byraad nogen Sinde gik med til at afgive Raadigheden over Byens Elektricitetsværk. Der havde efter hans Mening været en underlig

Ledelse af hele denne Sag. Hr. Magnus Nielsen var saaledes blevet indvalgt tre Gange i Baneudvalget, medens Kaptajn Paulli aldrig var blevet erstattet. Flertallet af Landboerne vilde sikkert blive glade, om Byraadet i Dag forkastede Overenskomsten og arbejdede videre for at realisere Sagen for Befolkningens egne Penge.

Formanden skulde gerne indrømme, at det vilde være behageligt, om den ene Part kunde fastsætte Vilkaarene, som den selv ønskede dem. Saaledes gik det nu ikke; man havde været nødt til at tage Vilkaarene, som de bød sig. Han var aldeles sikker paa, at Banen vilde falde, hvis man ikke nu vedtog at gaa videre. Noget Hemmelighedskræmmeri havde der absolut ikke været, idet Banesagen var blevet behandlet i fuld Overensstemmelse med den Fremgangsmaade, der var foreskrevet for Byraadssagers Behandling, men man kunde ikke bestandig arbejde med den ene Side vendt mod Offentligheden, før Sagen var moden dertil, og det var denne Sag først blevet den 20. Marts. Han vilde godt tro, at der havde fundet noget Skifte Sted med Hensyn til Oplandets Betydning, men han kunde dog umuligt tro, at de Tusinder, der hver Dag kom til Byen, ingen Fortjeneste skulde give denne. Han havde været mere glad ved Sagen, da den stod saaledes, at det var Byen, der skulde levere Elektricitet til Banen, men man stødte jo saa paa Vanskeligheder og maatte gaa over til Forpagtningsprincippet. Som Sagen nu stod, troede han ikke, den lod sig gennemføre paa Landet uden ved Forpagtning, og Englænderne havde udtrykkelig krævet en fælles Forpagtning af baade Bane og Elektricitetsværk.

Jakob Jensen ansaa det for rigtigst at lade Andragendet med de 1006 Underskrifter hvile indtil videre. Alle var interesserede i at faa Banen ind paa det heldigste Sted, men hvor dette var, maatte Forholdene bestemme. Han forstod ikke Formandens Udtalelse om, at Byen skulde komme til at staa i et daarligt Forhold til Landboerne, hvis Sagen faldt. Forholdet var jo nemlig det, at Landkommunerne rejste Sagen om en Andelsbane, og at Aarhus Byraad Gang efter Gang forhøjede sin Garanti. Saa blev Landboerne uenige om, hvorvidt de vilde være med eller ej, først Ødum-Hadbjerg, og da Baneudvalget vilde gøre Forsøg paa at tvinge denne Kommune til at vedstaa sin tegnede Garanti, gjorde de andre Kommuner fælles Sag med den. Samtidig begyndte den ufattelige Opposition fra Handelsstandens Side i Byen, og saa skød Tanken frem om det heldige i at bortforpagte Banen. De Argumenter, der da blev fremført, havde efter Talerens Mening intet paa sig, men han kunde godt indse, at Udvalget umuligt kunde komme uden om Forpagtningsspørgsmaalet. Baneudvalget havde derfor gjort rigtig i at se, hvad der kunde komme ud af en saadan Ordning, og det var da derved blevet konstateret, at andre havde

Tillid til Baneprojektet, saaledes at de to Mænd, der stod i Spidsen for Sagen, kunde staa med Palmer i Hænderne overfor den rejste Kritik. At Sagen saaledes uden Byraadets Tilskyndelse var kommet ind paa et andet Grundlag, var imidlertid ikke nogen Grund for Byraadet til følge med, fordi de andre svingede Gang efter Gang. Fra først af var der god og stind Forretningsgang i Sagen, men da Forpagtningspørgsmaalet kom ind i den, blev den usund, og dette Spørgsmaal skadede saavel Byen som Banen. Banen kunde blive en god Forretning, navnlig et stort Gode for den Egn, den kom til at løbe igennem, og den vilde være blevet et godt Andelsforetagende, saa de, der spillede Andelstanken ud af Hænderne paa de interesserede Kommuner, maatte bære Ansaret derfor. Taleren kunde ikke være enig med Formanden i, at man skulde være varsom med den Beslutning, man tog, fordi man skulde laane Penge af Englænderne; det var nemlig Talerens Overbevisning, at saalænge Byen rettidig betalte sine Renter og Afdrag, kunde den ogsaa laane Penge. Kunde man ikke laane Penge i England, var der andre Steder at gaa hen. Et Spørgsmaal, der forekom Taleren meget vigtigt, havde slet ikke været berørt, det var om Kommunernes indbyrdes Stilling. Fik man oprettet Kontrakt med det engelske Selskab og ikke havde tænkt paa dette Spørgsmaal, sad man net i det, saa Taleren vilde anmode Udvalget om snarest at overveje, hvorledes Styrelsen af det hele skulde ordnes, ellers vilde Byen komme til at trække det korteste Straa, naar Overenskomsten endeligt skulde indgaas. Byen satte mange Penge i Projektet og maatte følgelig have en tilsvarende Indflydelse, hvis Sagen da skulde fortsættes. Naar Formanden undskyldte, at Englænderne ikke havde overholdt en truffet Aftale, kunde Byen meget vel trække sig tilbage uden at saare dem. Taleren saa helst, at man afbrød Forhandlingerne, men vilde dog henstille til Udvalget først at komme med Forslag. Hvis Udvalget troede at kunne gennemføre Banen til Fordel for Aarhus og de andre Kommuner, skulde det have Lov til at komme med Indstilling derom, men mente det, at Sagen var kørt fast og skulde skrinlægges, skulde det ikke henstille Afgørelsen til Byraadet, men selv komme med Indstilling derom.

Christensen anbefalede Belysningsudvalgets Indstilling, som næppe vilde blive Aarsag til, at Banen blev slaaet ihjel. Belysningsudvalgets Tilbud var saaledes, at Englænderne sikkert kunde være tjent dermed, men paa den anden Side bandt det ikke Byens Elektricitetsværk mere end forsvarligt var. Efter Talerens Mening var Banen Hovedsagen, men nu syntes det hele at være stillet saaledes paa Hovedet, at det skulde være Elektricitetsværket, der trak Banen med. Han havde tænkt sig, at Baneudvalget vilde have forelagt en Indstilling om Banen, men da dette ikke var sket, vilde han spørge Formanden, om der var kommet mere

Klarhed over det, der blev forhandlet i København, eller om Udvalget kunde tiltræde de der opstillede Fordringer. Et Svar derpaa kunde muligvis være af Betydning, da Belysningsudvalget maaske kunde strække sig 1 Øre højere, hvis Overenskomsten kun skulde sluttes for 5 Aar. Taleren ønskede at pege paa, at der ikke var Tale om nogen Bortforpagtning af Byens Værk, men kun om, at dette fra Overlandscentralen skulde tage den Strøm, det ikke selv producerede. Efter Belysningsudvalgets Indstilling vilde det blive en ret god Forretning baade for Overlandscentralen og Byens Værk, idet det sidste vilde opnaa en jævn Belastning og kun Morgen og Aften tage Strøm fra den første. Det uheldige ved Installationsbestemmelsen var tildels blevet rettet, derved at Englænderne gik ind paa, at Bestemmelsen kun skulde gælde for Landet, hvor de selv lagde Pengene til. Det var rigtigt, at man vilde have sat mere Pris paa Banen, saaledes som den oprindelig var tænkt, men som Stillingen nu var, vilde Aarhus blive paaført saa store Udgifter, at Begejstringen nærmest var borte. Det vilde derfor sikkert være ærligst at sige, at Byen i Øjeblikket helst saa, at det ikke blev til noget med Banen.

N. Joh. Laursen troede ikke, at Adressen med de 1006 Underskrifter gik ud paa at ville foreskrive, hvor Stationen skulde ligge, og mente, at Underskriverne kun henholdt sig til de Forhandlinger, der blev ført i Byraadet, da Sagen første Gang var fremme. Han skulde gerne ind rømme, at han savnede Betingelser for at kunne vurdere de mange Tal og deres Betydning, men skønnede dog, at der ingen Grund var til at standse Forhandlingerne mellem Jernbaneudvalget og Banens Forretningsudvalg, naar der kun blev draget Omsorg for, at Byen kunde være tjent med Forslaget. Efter Belysningsudvalgets Indstilling mente han dog ikke at kunne stemme for det stillede Forslag til Overenskomst, da det jo efter Belysningsudvalgets Beregning vilde betyde forøget Garanti for Byen; men at man ikke kunde tiltræde dette, betød dog ikke, at Banen dermed skrinlagdes, hvad han meget nødig vilde se. Det forekom ham derfor, at man i Aften ikke burde slutte Sagen uden at række en Haand frem ved ligesom tidligere at tilbyde at udvide Byens Værk og at tilbyde Strøm til Banen fra det til moderat Pris. Skulde Ordningen med en Forpagtning briste, maatte Sagen vel tages op igen af Baneudvalget. Sluttelig pegede han paa Betydningen af, at Værdistigningen ved denne Bane vilde tilhøre Banen.

Clemensen fandt, at Banesagen var kommet ind i en uheldig Form ved Sammenkædningen med Byens Værk og ved Forpagtningsordningen. Vilde man bygge en Andelsbane, maatte man først undersøge, om den kunde betale sig, og saa skaffe Pengene paa almindelig Vis og bygge paa almindelige Vilkaar. Som Sagen nu forelaa,

vilde man blive afhængig af et Selskab og ikke blive Herre i sit eget Hus. De Penge, det engelske Selskab vilde tjene, skulde man selv søge at tage hjem. Belysningsudvalgets Forslag tilfredsstillede ikke Taleren, som helst saa enhver Forbindelse mellem Banen og Byens Værk borte, saaledes som Sagen nu havde formet sig.

Simonsen fandt det urigtigt at afgøre Banespørgsmaalet paa en Indstilling fra Belysningsudvalget, som kun kunde sige Byraadet, hvormeget man gennem Elektricitetsværket vilde komme til at tilskyde. Spørgsmaalet vilde derefter være, hvor megen Pris man satte paa Banen, og det kunde man ikke overveje, før man vidste, hvor langt Baneudvalget var, derunder ogsaa med Hensyn til Banens Ledelse under Forpagtningsperioden og efter de 20 Aar, og med Hensyn til Bestemmelserne angaaende Jernbaneskylden og dens Fordeling. Der var ingen Tvivl om, at det, der vilde indkomme ved Jernbaneskylden, naar de første 10 Aar var gaaet, omtrent vilde kunne dække Rentetabet de første 10 Aar. De følgende 10 Aar tilbød Forpagterne saa godt som fuld Forrentning, og der vilde altsaa, hvis denne Betragtning slog til, intet Tab flyde af Kommunens Garanti. Blev dette Tilfældet, vilde Taleren finde det fuldt forsvarligt at gaa med til meget store Ofre fra Elektricitetsværkets Side, maaske endda til det sidste af Englænderne fremsatte Forslag til Overenskomst. Det var let at sige, at man hellere saa Banesagen realiseret som et Andelsforetagende, det saa Taleren naturligvis ogsaa helst, men som Situationen nu var, blev Andelsbanen næppe til noget, og hvis man saa ikke fik truffet en Ordning paa Basis af Englændernes Forslag, vilde Banen sikkert aldrig komme. At Randers nærede Modvilje mod Banen, berettigede ligefrem Aarhus til at nære et endnu stærkere Ønske om at gennemføre den. Da Tanken om Banen som Andelsforetagende var fremme, mødtes den med voldsom Modstand fra Bankerne og deres Presse, men da Døren blev aabnet for den private Kapital, blev der straks smult Vande. Trods alt frembød Projektet saa store Fordele, at Taleren som Arbejderrepræsentant i høj Grad maatte ønske det gennemført. Det betød forøget Samkvem mellem By og Land, og at der kom mange Millioner Kroner til Egnen. Taleren vilde nødig opfatte Formandens Udtalelser om, at Sagen blev forelagt med Spørgsmaal, om den skulde standses eller ej, bogstavelig, da det næppe var nødvendigt at træffe nogen Afgørelse i Dag. Man havde nemlig ikke tilstrækkeligt Kendskab til, hvorledes Sagen stod for selve Banens Vedkommende, hvilket var absolut nødvendigt for at træffe en definitiv Afgørelse. Der var ikke fra nogen Side fremført noget principielt imod at gennemføre Banen paa den nu foreslaaede Maade. Spørgsmaalet var derfor kun rent økonomisk, altsaa om man skulde give sig en Forpagtning paa saa lang Tid i Vold, og om

Prisen for Elektricitet fra Overlandsceutralen. For det sidste Spørgsmaals Vedkommende kunde Taleren ikke gaa med til at bygge paa Ingeniør P. A. Petersens Tal. Efter Beregningen vilde man efter Englændernes første Tilbud komme til at tilskyde 1 Million Kr. fordelt paa 20 Aar, medens man efter Belysningsudvalgets Tilbud paa 40 Kr. og 3 Øre ikke vilde komme til at tilskyde noget. Naar Englænderne nu var gaaet ned til 50 Kr. og 5 Øre, vilde man altsaa komme betydeligt under Millionen, og det var tilmed ikke udelukket, at Belysningsudvalget kunde gaa noget højere op. Selv om man imidlertid vilde komme af med noget i de 20 Aar, vilde det dog næppe mærkes meget, da Beløbet blev delt i Smaasummer; i hvert Fald kunde der ikke gaa meget i Stykker, da Prisen kunde reguleres nedad hvert 5. Aar. Spørgsmaalet var derfor i Virkeligheden, om man vilde have Banen eller ej. At Englænderne ikke vilde staa ved deres Tilbud længere end til den 25. ds., betød næppe meget, naar Byraadet vilde forhandle videre, og det burde man derfor aabne Mulighed for. Vilde man ikke i den Henseende nøjes med Diskussionen, kunde man tilbyde at give 3 ½ Øre. Nogen Beslutning behøvedes dog næppe, man kunde kun lade Baneudvalget og Belysningsudvalget arbejde videre.

N. Joh. Laursen mente at vide, at Jernebaneskylden ikke kom Forpagterne ved, men udekende vedrørte Banens Ejere. Han kunde godt gaa med til paa en eller anden Maade at fortsætte Forhandlingerne.

Jakob Jensen hævdede, at Spørgsmaalet om Jernbaneskylden ogsaa var et af de Spørgsmaal, der burde klares med de interesserede Kommuner. For den Del af Aarhusjorderne, hvorover Banen skulde gaa, vilde Jernbaneskylden dreje sig om meget betydelige Beløb, saa man burde have klaret, om Værdistigningen skulde tilfalde de enkelte Kommuner hver for sig eller hele Banen. Han henstillede atter til Formanden at følge hans Forslag om Maaden at tage Sagen paa.

Mikael Johansen bemærkede overfor Hr. Simonsen, at Belysningsudvalget i denne Sag var det rette Forum. Fik man Værdistigningen, vilde Aarhus komme til at betale den dyrt, da Banen vilde medføre en betydelig Udvandring fra Aarhus til Stationsbyerne; og Skattelovene havde man jo ikke endnu. Det indbyrdes Forhold mellem Kommunerne var slet ikke ordnet, og man vidste intet om, hvem der skulde overtage de 75,000 Kr. fra Aarhus Amtsraad. Fra Baneudvalget var der hverken Indstilling eller Forslag, og man kunde dog ikke tage Beslutning, før der forelaa et Forslag. Bestemmelsen om dansk Arbejde betød ikke meget, man saa jo fra Sagen om Bygning af Lokomotiver, hvor Bestillingerne

gik hen. Hvis man gik ind paa den foreslaaede Overenskomst, skulde Skatteprocenten nok komme til at stige med 1 eller 2. I Landkommunerne havde man ladet foretage Afstemning om Sagen; en saadan kunde man ogsaa tage her over Sagen i dens nuværende Form, men Resultatet vilde sikkert blive en vældig Modstand mod Projektet. Han havde intet imod, at der blev forhandlet videre, men han troede ikke, det nyttede noget.

Samuelson kunde ikke gaa med til at lade Byens Elektricitetsværk bringe et meget stort Offer, men vilde helst have det helt uberørt af Overlandscentralen. Naar Englænderne var gaaet saa langt ned, var det Bevis for, at man meget vel kunde stole paa Belysningsudvalgets tekniske Konsulent. Taleren havde talt med Direktør Knudsen hos Burmeister & Wain, og denne havde udtalt, at hans Firma gerne vilde tilbyde at installere hele Værket for 50 Kr. og 5 Øre og endda aflevere Maskinerne kvit og frit til Byen om 10 Aar. Belysningsudvalget var derfor sikkert paa den rette Side, saa han kunde ikke tilraade Byraadet at strække sig længere, end Belysningsudvalgets Forslag gik ud paa. Produktionsprisen, der nu var 7,85 Øre, vilde gaa ned Aar for Aar, og en endnu betydeligere Nedgang kunde ventes ved Indførelse af mere driftsbesparende Maskiner. Han kunde gaa med til at strække sig vidt paa Banens Omraade, men syntes ikke, at man foruden at ofre meget til Banen tillige skulde binde sig til en Afgift til Overlandscentralen.

Møller maatte overfor Hr. Simonsen gøre gældende, at det for ham var et Princip ikke at gaa med til at binde Byens Elektricitetsværk. Han pegede atter paa, at der intet stod i Overenskomsten om Afskrivning paa Banen og om Vedligeholdelsen. Disse to Omstændigheder kunde let medføre store Ekstraomkostninger.

Formanden gjorde opmærksom paa, at der ikke fra hans Side forelaa noget Forslag om at modtage "Nationals" Tilbud. Ligesom Hr. Simonsen kunde han ikke ganske fæste Lid til Belysningsudvalgets tekniske Konsulent, men selv om man vilde dette, stod der dog Autoritet overfor Autoritet, hvad man maatte søge at komme ud over ved at tilkalde en tredje Autoritet som Opmand. Han kunde i den Henseende tænke sig at anmode Elektroteknisk Forening om at vælge en Mand til at afgive Erklæring. Efter hans Mening herskede der i Belysningsudvalget nogen Misforstaaelse om, hvorvidt de 50 Kr. pr. installeret Kilowatt skulde betragtes som en Afbetaling i Købesummen for Værkets Anlægsomkostninger. Dette Spørgsmaal, ligesom ogsaa hvorledes det forholdt sig med Forskellen mellem de 6 Øre og de 5 Øre, trængte stærkt til at klares. At der ikke forelaa noget Forslag fra Baneudvalget, skyldtes, at det var vanskeligt for dette at indstille noget,

før Byraadet havde set, hvilken Divergens der var mellem Belysningsudvalget og det engelske Firma. Taleren havde stadig været paa det rene med, at der samtidig med den endelige Kontrakts Oprettelse skulde oprettes en Kontrakt angaaende Kommunernes indbyrdes Stilling og deri ogsaa Bestemmelser med Hensyn til Jernbaneskylden.

Samuelson indsaar ikke Betydningen af at antage nogen Opmand, da Ingeniør Petersens Beregninger var foretaget paa Grundlag af Englændernes første Tilbud paa 75 Kr. og 6 Øre. Man burde derfor afvente, om "National" vilde strække sig videre, ellers maatte man atter til at regne om igen. Hvis man kunde regne med de 50 Kr., saaledes som Formanden mente, vilde det være en god Forretning, men det vilde næppe være holdbart.

Formanden maatte dog stadig formene, at Forholdet med de 50 Kr. trængte til nærmere Oplysning.

J. C. Petersen havde det absolute Princip, at Byens Elektricitetsværk ikke maatte blandes ind i Projektet, men at man frit maatte kunne disponere over det. Hvis Byraadet havde samme Standpunkt, vilde det ingen Nytte være til at antage endnu en sagkyndig.

Christensen kunde ikke anbefale at engagere ny teknisk Assistance. Kunde man slutte en gunstig Overenskomst angaaende Banen, kunde han gaa med til at give 4 Øre, ellers ikke. Det bedste vilde sikkert være at afvente Begivenhedernes Gang.

Mikael Johansen ønskede heller ikke mere teknisk Assistance. Den offentlige Mening var imod Projektet, uagtet alle Bladene paa "Jyllandsposten" nær havde agiteret meget stærkt for det.

Jakob Jensen fastholdt, at Baneudvalget maatte komme med en Indstilling. Nu havde det jo hørt Medlemmernes Mening.

Sagen udsattes

Uddrag fra byrådsmødet den 28. marts 1911 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 438-1910)

Sagen angaaende Anlæg af en elektrisk Jernbane mellem Aarhus og Randers. (Se A. Side 429).

Formanden meddelte, at Jernbaneudvalget var kommet til det Resultat, at man, da Byens Elektricitetsværk nu var stillet frit, skulde gaa videre med Sagen og først og fremmest tiltræde det Forpagtningsgrundlag, der gav sig Udtryk i det foreliggende Udkast til Overenskomst. Ved sidste Møde havde man ment det heldigt allerede nu at tage forskellige Forbehold. Af disse kunde Taleren tiltræde et Forbehold om Sikkerhedsstillelse, men troede iøvrigt, at de andre Spørgsmaal, der var fremme, let vilde vise sig vel løse. At man saaledes allerede nu skulde søge at komme til Overenskomst med Landboerne om Kommunernes indbyrdes Forhold, forekom Taleren urigtigt, da det næppe vilde være heldigt at blande dette Spørgsmaal ind i Forhandlingerne med Englænderne. Det rigtigste her vilde sikkert være, at man, samtidig med at man forhandlede med Englænderne, søgte at komme til Enighed med Landkommunerne angaaende Lovene for Interessentskabet. Paa dette Punkt vilde der næppe vise sig Vanskeligheder, da Ordningen af Ledelsen fremgik af Andelsprincippet, og Delingen af Jernbaneskylden fremgik af Loven. For ikke at spille Tiden og derved bevirke, at det hele gik i Stykker, vilde Taleren henstille, hvis man fulgte hans Forslag, da at nedsætte et snævrere Udvalg til at komme til en Overenskomst med Landboerne paa dette Punkt. Taleren havde tænkt sig, at man, samtidig med at man meddelte Englænderne, at man tiltraadte det foreliggende Forhandlingsgrundlag, tilstillede Banens Forretningsudvalg følgende Skrivelse:

"Som Svar paa Udvalgets Skrivelse af 11. f. M. vedrørende det fra "The National Electric Construction Co" fremkomne Tilbud om en eventuel Forpagtning af den elektriske Bane fra Aarhus til Randers og det paatænkte Elektricitetsværk tillader Byraadet sig at meddele følgende:

Gennem Byraadets Udvalg for Belysningsvæsenet er der ført fornyede Forhandlinger med "National" angaaende det i Tilbudets Post 4 indeholdte Forslag om en Samvirken mellem det fornævnte - fælles - Elektricitetsværk og Aarhus Bys Elektricitetsværk. Disse Forhandlinger have ikke ført til nogen Overenskomst angaaende dette Punkt. Byraadet har derefter rettet det Spørgsmaal til "National", om Firmaet, naar Raadet vilde erklære sig villigt til at indgaa paa en Bortforpagtning af Jernbanen, vilde købe den fornødne elektriske Strøm fra Byens Elektricitetsværk. Herpaa har Firmaet svaret, at det var rede til at overtage Forpagtningen af Banen alene, men at Firmaet maatte have Valget imellem enten at bygge et Elektricitetsværk til Banens Forsyning med Elektricitet eller at tage Elektriciteten fra Byens Elektricitetsværk, hvis Vilkaarene herfor maatte være tilfredsstillende.

Efter at have modtaget denne Meddelelse har Byraadet vedtaget at gaa ind paa Banens Bortforpagtning til "National" paa Grundlag af det fra Firmaet foreliggende Forslag af 3. Februar d. A., idet Byraadet dog har taget det Forbehold, at nærmere Forhandling særlig maatte finde Sted med Hensyn til de i Forslagets Post 8 givne Bestemmelser om Sikkerhedsstillelse, der efter Raadets Skøn ikke er tilstrækkelig betryggende.

Idet Raadet meddeler Forretningsudvalget dette, skal man yderligere meddele, at den ommeldte Vedtagelse af Tilslutning til Forpagtningsforslaget er sket under den Forudsætning, at der snarest indledes Forhandlinger angaaende Kommunernes indbyrdes Forhold med Hensyn til Samejet af Banen, dens Bestyrelse, den eventuelle Jernbaneskylds Fordeling m. v. I saa Henseende ønsker Byraadet straks at bemærke, at Raadet gaar ud fra som en Selvfølge, at disse Forhold ved Jernbaneselskabets Love ordnes overensstemmende med Andelstanken, saaledes at Byen faar Indflydelse paa Banens Bestyrelse og Andel i Overskud og eventuel Jernbaneskyld i Forhold til den af Byen tegnede Garantikapital. Fremdeles gør Byraadet det til en Betingelse for sin Tiltrædelse af den endelige Forpagtningskontrakt, at Banens Centralbestyrelse faar sit Sted i Aarhus, og at det Elektricitetsværk, som mulig bliver anlagt til Banens og Egnens Forsyning med Elektricitet, anlægges i Aarhus".

Mikael Johansen spurgte, om Aarhus stadig var bundet til den tegnede Garanti. Det var ham paafaldende, at Englænderne stadig vilde blive ved, og det forekom ham at rumme en stor Fare, at de selv vilde vælge, om de vilde tage Strøm fra Byens Værk eller selv bygge et Værk. Denne Bane kunde ikke sammenlignes hverken med Odderbanen eller Hammelbanen. Til den første af disse tilskød Byen 150,000 Kr., til den anden 119,000 Kr., og man vidste, hvad det vilde koste, hvis disse Baner ikke betalte sig, men til denne Bane skulde man mindst give 32,000 Kr. aarlig i 10 Aar. I Sammenligning med den af Randers tegnede Garanti var Aarhus Garanti altfor stor. Desuden blev Aarhus Ansvar yderlig forøget derved, at Aarhus Amdsraad intet Ansvar paatog sig, men gav de 75,000 Kr. som en Gave. Randers vilde i Virkeligheden næppe med, og saa var man lige vidt, hvad man end foretog sig nu.

Formanden troede absolut ikke, at Randers vilde trække sig ud af Sagen. Det kunde gerne være, at man ikke rent juridisk set var bundet ved Garantitegningen, men ingen kunde dog vist tænke sig, at Aarhus skulde fragaa den. Nogen Fare ved at lade Englænderne vælge mellem at tage Strøm fra Byens Værk eller selv bygge et Værk var næppe til Stede.

Jakob Jensen mente, at Formanden havde handlet urigtigt i for aabne Døre at omtale Vanskelighederne ved at have to Værker her i Byen. Taleren havde i Udvalget forstaaet det saaledes, at hele Udvalget var enig om, at Englænderne var rede til videre Forhandling, naar de indbyrdes Forhold mellem Kommunerne var i Orden. Det nyttede jo nemlig ikke, at man opnaaede Enighed med Englænderne, naar man saa bag efter ikke kunde blive enig med f. Eks. Randers. Desuden vilde det være mest loyalt ikke at ulejlige Englænderne, før man indbyrdes var enige. Han skulde derfor henstille, at man svarede Englænderne, at man var villig til at forhandle om Bortforpagtning af Banen og om Levering af Strøm fra Byens Værk, saa snart de interesserede Kommuner havde ordnet deres indbyrdes Forhold. Fik man disse Forhold ordnet først, vilde man staa stærkest overfor Englænderne, som næppe vilde "springe af", fordi disse Sager skulde ordnes først. Taleren vilde meget gerne have Banen, men den mistede man heller næppe, om Englænderne skulde gaa deres Vej, hvad han iøvrigt slet ikke frygtede for.

Formanden ansaa det for urigtigt at blande Kommunernes indbyrdes Forhold ind i Forhandlingerne med Englænderne og frygtede, at man derved vilde forhindre, at der overhovedet blev noget ud af Sagen. Skulde man alligevel vedtage dette, vilde han helst udtræde af Udvalget.

Møller maatte bestemt holde paa, at der overfor Englænderne blev taget Forbehold med Hensyn til Afskrivningsforholdene og Vedligeholdelsen. Hvis man forud var nogenlunde enig om, hvorledes man tænkte sig Kontrakten, kunde man optræde mere sikkert overfor Englænderne. Han skulde derfor henstille, at de omtalte Forhold blev taget med, inden man indlod sig paa den egentlige Forhandling.

Formanden ansaa det for givet, at man tog Afskrivningstorholdene med i Forhandlingerne med Englænderne.

Magnus Nielsen fremhævede, at Forholdet mellem Kommunerne intet havde med Forhandlingerne med Englænderne at gøre. Efter Formandens Forslag vilde man ikke binde sig i nogen Henseende. Han kunde godt forstaa, at Englænderne nu vilde have en Afslutning; men hvorledes de mange Forhold skulde ordnes, kunde ikke siges nu, men maatte fremgaa af Forhandlingen. Det forekom ham derfor, at det af Formanden foreslaaede Grundlag var korrekt og fuldtud tilstrækkeligt paa det nuværende Tidspunkt. Det syntes ham en kedelig Afslutning paa denne store Sag, om Aarhus nu paa en eller anden Maade vilde se at slippe fra sin Garantitegning, og det var hans Overbevisning, at

Byens store Flertal gerne vilde have Banen. Han var enig med Formanden i, at Randers ikke tænkte paa at trække sig tilbage.

Mousten anbefalede Forslaget om at søge Forhandling med de interesserede Kommuner om de indbyrdes Forhold, inden man gik videre. Kommunerne vilde sikkert sige nej til det nuværende Forhandlingsgrundlag, og saa havde man opnaaet, at det ikke kunde siges, at det var Aarhus, der slog Banen ihjel. Byen var bundet til Garantien, hvis den sluttede sig til Forpagtningstanken, eller ikke.

Jakob Jensen ansaa det for meget kedeligt, at det offentligt var omtalt som uheldigt at faa to Værker her i Byen. Man havde derved givet Englænderne Kort paa Haanden, som de ikke skulde have haft. Han saa helst, at de 3 Medlemmer, der dannede det snævrere Udvalg, paatog sig hele Arbejdet og fremkom med en Indstilling. Med Hensyn til Jernbaneskylden var der vel lovgivet, naar det drejede sig om Aktieselskaber, men naar flere Kommuner lavede en Bane, kunde Skylden sikkert fordeles efter Overenskomst.

Formanden troede ikke, man skulde være bekymret for hans Udtalelser om de to Værker. Angaaende Jernbaneskylden var Loven ikke ganske klar. Skylden skulde ganske vist indgaa i Banens Kasse, men om den saa derfra skulde tilgaa Kommunerne, stod der intet om.

Mikael Johansen mente, Hr. Jakob Jensen havde Ret angaaende Jernbaneskylden. Skulde man have Banen, maatte man derfor have det ordnet saaledes, at man fik Del i Jernbaneskylden i Forhold til Garantibeløbet. Han troede gerne, at Flertallet af Byens Borgere ønskede Banen, men ikke paa de Vilkaar, der hidtil havde foreligget.

Formanden ansaa Hr. Jakob Jensens Forslag for det sidste Dødsstød mod Banen. Skulde det blive vedtaget, vilde han i hvert Fald helst træde ud af Udvalget. Han fandt det uheldigt, at en saa stor Beslutning skulde tages af et ikke fuldtalligt Byraad.

I. C. Petersen spurgte, om der kunde være Tale om, at de to Værker kunde komme til at konkurrere med hinanden.

Formanden troede ikke, der kunde blive Tale om nogen egentlig Konkurrence, men det vilde jo altid se uheldigt ud, hvis det ny Værk kunde levere Elektricitet til en lavere Pris end Byens Værk.

Jul. Andersen kunde ikke se, at man ved at følge Formandens Forslag vilde binde sig i nogen Henseende. Enkelthederne kunde ikke ordnes, før man traadte i afgørende

Forbindelse med Englænderne.

Jacobsen henstillede at udsætte Sagen til Torsdag, fordi der manglede fem Medlemmer.

Formanden vilde personlig helst se en Ende paa Sagen, men vilde dog finde det rigtigst at udsætte Sagen.

Sagen udsattes.

Henstilling fra Aarhus Handelsforening, Aarhus Haandværkerforening og Aarhus Grundejerforening om, at Byraadet sender en Deputation til Regering og Rigsdag i Anledning af den i Rigsdagen fremsatte Tanke om Fodfolksgarnisonens Flytning fra Aarhus.

Formanden ansaa det for en meget alvorlig Sag for Næringslivet og et ikke ringe Tab for Byen, om Tanken skulde blive til Virkelighed. Han ansaa det for rigtigst, at man, inden man foretog nogen Henvendelse, fik oplyst, hvor store Værdier det drejede sig om for Kommunen, navnlig Kasernernes Værdi.

Mikael Johansen troede, Forsvarsministeren selv var imod Ordningen, men at han blev meget stærkt paavirket. Det vilde derfor være farligt, om man ikke snarest satte sig i Bevægelse for at bevare Militæret, for hvilket Byen havde bragt saa store Ofre. Han ansaa det for rettest baade at foretage en personlig Henvendelse og at tilstille Rigsdagens Medlemmer en trykt Fremstilling af Forholdene.

Jul. Andersen havde troet, at Byen havde en saadan Overenskomst med Krigsbestyrelsen, at denne ikke uden videre kunde forrykke Garnisonsforholdene. Hvis dette imidlertid ikke var Tilfældet, var det givet, at Byraadet snarest maatte sætte sig i Bevægelse. Han ansaa det for heldigst, at det blev Indkvarteringskommissionen, der kom til at tage sig af Sagen.

Jakob Jensen oplyste, at der ikke forelaa en Kontrakt, som Hr. Jul. Andersen tænkte. Naturligvis vilde det blive et stort Tab, om Militæret blev flyttet, og det vilde derfor være paa sin Plads, at man henvendte sig til Regeringen og paaviste, hvor stort et Tab Byen vilde blive paaført. Det var ikke alene ved Kasernerne, Byen vilde lide Tab, men ogsaa derved, at Militæret dog betalte noget i Skat og navnlig ved, at dets Lønninger kom Næringslivet tilgode. Det maatte blive Byraadets og ikke Indkvarteringskommissionens Sag at tage Affære, saa Taleren vilde henstille, at Byraadet nedsatte et Udvalg.

Magnus Nielsen mente, at Forsvarsministeren havde fremsat Tanken som en "Føler"

overfor Aarhus. Netop fordi Aarhus havde Kasernerne, vilde Militærets Flytning blive mere føleligt for Aarhus end for de andre Garnisonsbyer. Han kunde tænke sig, at en Fremstilling af Forholdene, undertegnet af et Byraadsudvalg og suppleret af næringsdrivende Borgere, blev tilstillet samtlige Rigsdagsmænd. Til Medlemmer af Deputationen vilde han foreslaa Formanden, Hr. Jakob Jensen og Hr. Jul. Andersen.

Formanden, Jul. Andersen og Jakob Jensen valgtes til at forebringe Sagen for Forsvarsministeren saavel mundtlig som ved en trykt Redegørelse.

Uddrag fra byrådsmødet den 28. marts 1911 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 438-1910)

Sagen angaaende Anlæg af en elektrisk Jernbane mellem Aarhus og Randers.

Formanden erindrede om, at Sagen i sidste Møde blev forelagt fra Udvalget med Spørgsmaal, om Byraadet kunde gaa ind paa Englændernes Tilbud, og at Forhandlingen førte til det Resultat, at man ikke mente at kunne gaa ind paa Overenskomstens Post 4, ikke af principielle Grunde, men fordi man ikke kunde enes om Prisen for Elektricitet fra Overlandscentralen. For Jernbaneudvalget, der samledes næste Dag, var der saaledes ikke andet at gøre end at søge at komme bort fra Post 4, og Taleren havde da telegrafisk spurgt "National", om Kompagniet, hvis Byraadet vilde erklære sig villige til at indgaa paa Banens Bortforpagtning, vilde købe den fornødne Strøm af Byens Elektricitetsværk. Herpaa var der indløbet Svar fra Mr. Cownie, at "National" var rede til at overtage Forpagtningen af Banen, men at det maatte have Valget mellem selv at bygge et Elektricitetsværk til Banens Forsyning eller købe Elektriciteten fra Byens Værk. "National" gik altsaa ind paa at tage Banespørgsmaalet alene, men vilde vælge mellem de to Alternativer, hvad man for saa vidt intet kunde have imod. Dog var det Talerens Mening, at Sagen vanskeligt lod sig ordne saaledes, at Strømmen skulde tages fra Byens Værk, da det hele Projekt var funderet paa, at der ogsaa skulde anlægges et Elektricitetsværk til Egnens Forsyning med Lys og Kraft. En Ordning med to store Elektricitetsværker i samme By vilde ogsaa være ret meningsløs og i Længden vise sig uholdbar, da Elektriciteten kunde leveres billigere, jo større Værket var. Senere var der kommet Brev fra Mr. Cownie med Meddelelse om, at han var parat til endnu engang at anbefale sin Direktion at overtage Forpagtningen af Banen, hvis der

hurtigt kunde slutes Kontrakt, samt om, at han, hvis der i den kommende Uge kunde ordnes et Møde mellem Byraadet og Jernbanens Forretningsudvalg, vilde komme til Stede for at afslutte Kontrakten. Spørgsmaalet var altsaa nu, om Byraadet kunde tiltræde Forhandling om Banens Bortforpagtning, og Udvalget skulde i den Henseende indstille, at man erklærede sig villig dertil paa visse Vilkaar, som Udvalget dog ikke kunde udtale sig om i et offentligt Møde.

(Se B. Side 253).

Uddrag fra byrådsmødet den 30. marts 1911 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 438-1910)

Indstilling fra Udvalget for Anlæg af en elektrisk Jernbane fra Aarhus til Randers.

Formanden refererede kortelig Sagen, saaledes som den havde foreligget i de to sidste Møder, og meddelte dernæst, at Udvalget nu var blevet enig om at dele Sagen væsentligst saaledes, som Taleren havde ment i sidste Møde. Udvalgets enstemmige Indstilling gik derfor ud paa at afsende et saalydende Telegram til "National": "Byraadet har vedtaget at indgaa paa Banens Bortforpagtning paa Grundlag af "Nationals" Forslag af 3. Februar 1911 og Telegram af 25. d. M., idet Raadet dog særlig forbeholder sig nærmere Forhandling med Hensyn til Forstaaelsen af Post 2 og Bestemmelserne i Post 8 angaaende Sikkerhedsstillelse."

Post 2 angik Forpagtningsafgiften, saa det vilde efter Talerens Mening være baade praktisk og rigtigt, at man allerede nu tog Forbehold angaaende den, for at det i Tide kunde blive klaret, hvorledes det kom til at forholde sig med Hensyn til Afskrivningsforholdene. - Samtidig indstillede Udvalget at afsende den af Taleren i sidste Møde foreslaaede Skrivelse til Banens Forretningsudvalg, dog ændret i Overensstemmelse med Telegrammet til "National". Efter Udvalgets Mening vilde Byraadet ved at vælge den foreslaaende Fremgangsmaade ikke binde sig i nogen Henseende, men alligevel foranledige, at Sagen kunde føres videre.

Mikael Johansen ansaa Hr. Jakob Jensens Forslag fra sidste Møde - om at Kommunerne, inden man indledede Forhandling med Englænderne, skulde have deres indbyrdes Forhold

ordnede - for bedre end Udvalgets Forslag, som dog i nogen Henseende var bindende for Kommunen. For Aarhus Byraad vilde det tilmed være af ikke ringe Betydning først at faa bestemt, hvor Endestationen skulde ligge. Taleren kunde derfor ikke stemme paa Indstillingen.

N. Joh. Laursen forekom det, at Hovedsagen var, om man ønskede Sagen skrinlagt, eller om man vilde aabne Vej til en ny Forhandling. Hans Standpunkt var, at han gerne vilde have Banen, saa han kunde ikke se andet, end at det vilde være rigtigt at følge Udvalgets Indstilling, saaledes at Forhandlingerne atter kunde komme i Gang. Først naar man saa, hvad Banens Forretningsudvalg og Englænderne kunde enes om, og hvilke Kontraktbestemelser der vilde blive sat op, kunde Taleren, hvis Vejen ikke viste sig farbar, være med til at sætte Punktum. Det var ikke ligegyldigt, hvorledes Forhandlingerne blev afbrudt, eller hvorledes man i engelske Finans Kredse kom til at se paa Aarhus.

Jakob Jensen var af taktiske Grunde gaaet med til Formandens Forslag, saaledes som det nu var ændret. Hele Udvalget var enig om Indstillingen, og Vejen vilde ogsaa nok være farbar, naar Forhandlingerne med Landboerne blev fremskyndet.

Samuel sen syntes, at Hr. Mikael Johansen var imod Sagen, hvorledes den saa end blev stillet frem. Som Sagen nu laa, var Byen frigjort med Hensyn til sit Elektricitetsværk, hvilket var af stor Betydning. Nogen Konkurrence mellem Byens Elektricitetsværk og det ny Elektricitetsværk kunde der ikke blive, da man selvfølgelig maatte sikre sig, at det ny Værk aldrig fik Lov til at levere Strøm til Byens Borgere.

Mikael Johansen maatte prostere imod, at Hr. Samuel sen lagde den Betydning i Talerens Ord, at han var imod Sagen, hvorledes den end kom til at foreligge. Han fandt det mærkeligt, at Hr. Harald Jensen, som i sin Tid var stærkt stemt for Banen, ikke var mødt til de senere Møder om denne Sag.

Møller hævdede, at Byraadet ved at vedtage Indstillingen ikke vilde binde sig til noget som helst. Der blev udtrykkelig taget Forbehold med Hensyn til Afskrivningsforholdene og Sikkerhedsstillingen, saa Sagen kunde næppe i Øjeblikket stilles gunstigere op for Byen.

Mousten havde intet imod at stemme for Indstillingen, skønt man ved at følge den kun vilde opnaa at spille lidt under Dække med Englænderne, hvorimod man ved at følge Hr. Jakob Jensens Forslag fra sidste Møde straks vilde give ren Besked. Hvis man fik Banen, vilde Udvalget blive vanskeligere stillet, end Belysningsudvalget før var.

Formanden var bange for, at Hr. Jakob Jensens Forslag vilde medføre en Udsættelse, der meget let kunde bevirke, at Sagen under dens nuværende Form vilde strande.

Mikael Johansen maatte, hvis Indstillingen blev vedtaget, anmode om at faa Post 6 ændret, saaledes at andre end Englænderne fik Lov til at indlægge Husledninger. I sidste Nummer af "Ingeniøren" blev det oplyst, at af alle elektriske Baner betalte en londonsk Bane sig bedst, og den gav kun 5 1/4 %. Hvis denne Oplysning var rigtig, vilde Banen mellem Randers og Aarhus komme til at give langt mindre og altsaa ikke kunne betale sig.

Formanden kunde ikke indse, at Oplysningen fra "Ingeniøren" havde noget paa sig, da "National", der havde flere elektriske Baner i England, tilbød at give 3 % straks og senere 5 1/4 %.

Samuelson syntes ikke, man behøvede yderlig Forbehold med Hensyn til Post 6, da den kun angik Installationer, hvortil Englænderne selv stod i Forskud.

Magnus Nielsen saa intet til Hinder for nærmere at præcisere Post 6 ved den endelige Kontrakts Affattelse. Man kunde ikke sammenligne Banen fra Randers til Aarhus med de elektriske Baner i Storbyerne, da Anlægsomkostningerne der var ganske anderledes enorme end her, hvor Banen skulde gaa gennem et fladt Land.

Samuelson oplyste, at Grunden til, at Hr. Harald Jensen ikke havde deltaget i de sidste Møder, var Travlhed i Landstinget.

Udvalgets Indstilling vedtoges med 16 Stemmer mod 2.

